

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

Кафедра статистики, обліку та аудиту

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Завідувач кафедри
д.е.н., проф. Оксана НЕСТЕРЕНКО
Протокол № 1 від “26” серпня 2024 р.

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИЙ КОМПЛЕКС

дисципліни «Аудит»

для студентів денної (заочної) форми навчання
спеціальність 051 «Економіка»
ОП «Економічна аналітика та статистика»

Розроблено:

к.е.н., доцент, кафедри статистики, обліку та аудиту
Тетяна СЛЮНІНА

2024 / 2025 навчальний рік

ЗМІСТ

1. Робоча програма навчальної дисципліни
2. Навчальний контент (конспект або розширений план лекцій)
3. Плани практичних (семінарських) занять, завдання для лабораторних робіт, самостійної роботи
4. Питання, задачі, завдання або кейси для поточного та підсумкового контролю знань і вмінь здобувачів вищої освіти, для контрольних робіт, передбачених навчальним планом, післятестаційного моніторингу набутих знань і вмінь з навчальної дисципліни
- 4.1 Питання, задачі, завдання або кейси для поточного та підсумкового контролю знань і вмінь здобувачів вищої освіти
- 4.2 Контрольні роботи, передбачені навчальним планом
5. Завдання семестрових екзаменів (письмових залікових робіт)

1. РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна
Кафедра статистики, обліку та аудиту

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Аудит

(назва навчальної дисципліни)

рівень вищої освіти _____ перший (бакалаврський) рівень _____

галузь знань _____ 05 «Соціальні та поведінкові науки» _____

спеціальність _____ 051 «Економіка» _____

освітня програма _____ «Економічна аналітика та статистика» _____

спеціалізація _____

вид дисципліни _____ обов'язкова _____

факультет _____ економічний _____

2024 / 2025 навчальний рік

Програму рекомендовано до затвердження Вченою радою факультету (інституту, центру)

“ 27 ” серпня 2024 року, протокол № 11

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ: Тетяна СЛЮНІНА к.е.н, доцент закладу вищої освіти
кафедри статистики, обліку та аудиту

Програму схвалено на засіданні кафедри статистики, обліку і аудиту

Протокол від “ 26 ” серпня 2024 року № 1

Завідувач кафедри статистики, обліку та аудиту

(підпис) Оксана НЕСТЕРЕНКО
(прізвище та ініціали)

Програму погоджено з гарантом освітньо-професійної програми (керівником проектної групи) «Економічна аналітика та статистика»
назва освітньої програми

Гарант освітньо-професійної програми
(керівник проектної групи) «Економічна аналітика та статистика»

(підпис) Олена КУЩЕНКО
(прізвище та ініціали)

Програму погоджено науково- методичною комісією економічного
факультету _____
назва факультету, для здобувачів вищої освіти якого викладається навчальна дисципліна

Протокол від “ 27 ” серпня 2024 року № 1

Голова науково-методичної комісії

(підпис) Дар'я ЗАГОРСЬКА
(прізвище та ініціали)

ВСТУП

Програма навчальної дисципліни «Аудит» складена відповідно до освітньо-професійної (освітньо-наукової) програми підготовки **бакалавр**, спеціальності (напрямку) 051 «Економіка»
освітня програма «Економічна аналітика та статистика»

1. Опис навчальної дисципліни

1.1. **Метою** викладання навчальної дисципліни є засвоєння студентами системи спеціальних знань в організації і проведенні аудиторських перевірок на стадії підготовки, планування, проведення процедур аудиту й одержання аудиторських доказів, формулювання висновків і складання аудиторських висновків.

1.2. **Основними завданнями** вивчення дисципліни є засвоєння студентами теоретичних знань та практичних навичок з аудиту, навчання їх методично правильно застосовувати прийоми аудиту на практиці, пристосовувати різноманітні методики аудиторських перевірок статей балансу та кваліфіковано складати аудиторські висновки.

Після завершення курсу студент має набути такі **загальні та фахові компетентності**:

Загальні:

- ЗК3. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.
- ЗК4. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.
- ЗК8. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.
- ЗК9. Здатність до адаптації та дій в новій ситуації.
- ЗК10. Здатність бути критичним і самокритичним.
- ЗК11. Здатність приймати обґрунтовані рішення.
- ЗК12. Навички міжособистісної взаємодії.
- ЗК13. Здатність діяти соціально відповідально та свідомо.

Фахові:

- СК3. Розуміння особливостей провідних наукових шкіл та напрямів економічної науки.
- СК10. Здатність використовувати сучасні джерела економічної, соціальної, управлінської, облікової інформації для складання службових документів та аналітичних звітів.
- СК11. Здатність обґрунтовувати економічні рішення на основі розуміння закономірностей економічних систем і процесів та із застосуванням сучасного методичного інструментарію.
- СК12. Здатність самостійно виявляти проблеми економічного характеру при аналізі конкретних ситуацій, пропонувати способи їх вирішення.
- СК13. Здатність проводити економічний аналіз функціонування та розвитку суб'єктів господарювання, оцінку їх конкурентоспроможності.
- СК14. Здатність поглиблено аналізувати проблеми і явища в одній або декількох професійних сферах з врахуванням економічних ризиків та можливих соціально-економічних наслідків.
- СК17. Здатність узагальнювати оброблені дані та за результатами проведеного аналізу (за видами економічної діяльності, на певній території) і підсумками дослідження, проводити змістову інтерпретацію та обґрунтовувати тактичні й стратегічні рішення.
- СК18. Здатність до професійного користування сучасними міжнародними стандартами та класифікаціями й базами даних.

1.3. Кількість кредитів – 4

1.4. Загальна кількість годин – 120

1.5. Характеристика навчальної дисципліни	
обов'язкова	
денна форма навчання	Заочна (дистанційна) форма навчання
Рік підготовки	
4	4
Семестр	
7-й	7-й
Лекції	
32 год.	год.
Практичні, семінарські заняття	
32 год.	год.
Лабораторні	
год.	год.
Самостійна робота	
56 год.	год.
в т.ч. індивідуальні завдання:	
1 год.	

1.6. Згідно з вимогами освітньо-професійної (освітньо-наукової) програми студенти повинні досягти таких **програмних результатів навчання**:

ПРН1. Асоціювати себе як члена громадянського суспільства, наукової спільноти, визнавати верховенство права, зокрема у професійній діяльності, розуміти і вміти користуватися власними правами і свободами, виявляти повагу до прав і свобод інших осіб, зокрема, членів колективу.

ПРН 2. Відтворювати моральні, культурні, наукові цінності, примножувати досягнення суспільства в соціально-економічній сфері, пропагувати ведення здорового способу життя.

ПРН 3. Знати та використовувати економічну термінологію, пояснювати базові концепції мікро- та макроекономіки,

ПРН 4. Розуміти принципи економічної науки, особливості функціонування економічних систем.

ПРН 5. Застосовувати аналітичний та методичний інструментарій для обґрунтування пропозицій та прийняття управлінських рішень різними економічними агентами (індивідуумами, домогосподарствами, підприємствами та органами державної влади).

ПРН 6. Використовувати професійну аргументацію для донесення інформації, ідей, проблем та способів їх вирішення до фахівців і нефахівців у сфері економічної діяльності.

ПРН 7. Пояснювати моделі соціально-економічних явищ з погляду фундаментальних принципів і знань на основі розуміння основних напрямів розвитку економічної науки.

- ПРН 8. Застосовувати відповідні економіко-математичні методи та моделі для вирішення економічних задач.
- ПРН 9. Усвідомлювати основні особливості сучасної світової та національної економіки, інституційної структури, напрямів соціальної, економічної та зовнішньоекономічної політики держави.
- ПРН 10. Проводити аналіз функціонування та розвитку суб'єктів господарювання, визначати функціональні сфери, розраховувати відповідні показники які характеризують результативність їх діяльності.
- ПРН 11. Вміти аналізувати процеси державного та ринкового регулювання соціально-економічних і трудових відносин.
- ПРН 12. Застосовувати набуті теоретичні знання для розв'язання практичних завдань та змістовно інтерпретувати отримані результати.
- ПРН 13. Ідентифікувати джерела та розуміти методологію визначення і методи отримання соціально-економічних даних, збирати та аналізувати необхідну інформацію, розраховувати економічні та соціальні показники.
- ПРН 14. Визначати та планувати можливості особистого професійного розвитку.
- ПРН 15. Демонструвати базові навички креативного та критичного мислення у дослідженнях та професійному спілкуванні.
- ПРН 16. Вміти використовувати дані, надавати аргументацію, критично оцінювати логіку та формувати висновки з наукових та аналітичних текстів з економіки.
- ПРН 17. Виконувати міждисциплінарний аналіз соціально-економічних явищ і проблем в одній або декількох професійних сферах з врахуванням ризиків та можливих соціально-економічних наслідків.
- ПРН 18. Використовувати нормативні та правові акти, що регламентують професійну діяльність.
- ПРН 19. Використовувати інформаційні та комунікаційні технології для вирішення соціально-економічних завдань, підготовки та представлення аналітичних звітів.
- ПРН 20. Оволодіти навичками усної та письмової професійної комунікації державною та іноземною мовами.
- ПРН 21. Вміти абстрактно мислити, застосовувати аналіз та синтез для виявлення ключових характеристик економічних систем різного рівня, а також особливостей поведінки їх суб'єктів.
- ПРН 23. Показувати навички самостійної роботи, демонструвати критичне, креативне, самокритичне мислення.
- ПРН 24. Демонструвати здатність діяти соціально відповідально та свідомо на основі етичних принципів, цінувати та поважати культурне різноманіття, індивідуальні відмінності людей
- ПРН25. Усвідомлювати сутність об'єктів і процесів економічної аналітики та статистики й розуміти їх роль і місце в економіці.

Після вивчення дисципліни студенти повинні:

знати:

- суть та значення аудиту в Україні;
- види аудиту та його відмінність від ревізії;
- об'єкт аудиту;
- методичні прийоми аудиту;
- порядок складання програм аудиторської перевірки;
- суть аудиторського ризику;
- аудиторські процедури;
- поняття аудиторських доказів і її види;

- сутність робочих документів аудитора;
- особливості перевірки різних ділянок роботи підприємства;
- особливості методик аудиторської перевірки;
- структуру аудиторського висновку та його види.

вміти:

- визначити об'єкт аудиту;
- складати аудиторську угоду та лист-зобов'язання;
- планувати процес аудиту;
- складати плани та програми аудиту;
- вести робочі документи аудитора;
- розраховувати аудиторський ризик;
- пристосовувати загальні аудиторські методики до особливостей роботи конкретних підприємств;
- складати аудиторський звіт та висновок.

2. Тематичний план навчальної дисципліни

Розділ 1. Науково-теоретичні й організаційні основи аудиторського процесу.

Тема 1. Сутність та предмет аудиту, сфера його діяльності.

Зміст:

Історія розвитку аудиту. Міжнародна практика аудиту.

Суть аудиту. Об'єкт та предмет аудиту. Сучасний стан аудиту в Україні та його перспективи розвитку.

Закон України “Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність”.

Обов'язковий та ініціативний аудит. Основні види діяльності аудиторських фірм.

Види аудиторських перевірок.

Зовнішній та внутрішній аудит.

Тема 2. Організація аудиторської практики в Україні.

Зміст:

Управління аудитом в Україні.

Орган громадського нагляду: Рада по нагляду за аудиторською діяльністю та Інспекція по забезпеченню якості.

Аудиторська палата України, її функції.

Атестація аудиторів.

Реєстр аудиторських фірм та аудиторів України.

Професійна етика аудиторів, їхні права і обов'язки. Права та обов'язки замовників аудиторських послуг.

Організація функціонування аудиторських служб.

Тема 3. Планування стадій та процедур аудиту.

Зміст:

Етапи аудиторського процесу.

Порядок складання листа - зобов'язання.

Порядок розробки планів та програм аудиторської перевірки. Загальний огляд бухгалтерської звітності.

Інформаційне забезпечення аудиторського процесу.

Аудиторські процедури. Фактори які впливають на зміст аудиторських процедур та їх види.

Тема 4. Методи аудиторської перевірки.

Зміст:

Методи та прийоми аудиторських перевірок. Види аудиторських процедур. Використання методичних прийомів аудиту на конкретних ділянках діяльності підприємства.

Вибір загальнонаукових та специфічних методів аудиту.

Види тестів використовує мі аудитором при перевірці.

Сутність аудиторської вибірки.

Розділ 2. Організація проведення аудиторських перевірок та узагальнення її результатів.

Тема 5. Аудиторський ризик.

Зміст:

Суть аудиторського ризику.

Власний ризик: ризик впливу зовнішніх та внутрішніх факторів. Риск контролю: ризик систем бухгалтерського обліку та ризик систем внутрішнього контролю. Риск виявлення: ризик тестового контролю та ризик аналітичного огляду.

Порядок визначення величини аудиторського ризику.

Методика розрахунку аудиторського ризику Р. Доджа та Дж. Робертсона.

Тема 6. Аудиторські докази. Суттєвість помилки.

Зміст:

Поняття аудиторських доказів і їх види. Вимоги до аудиторських доказів. Джерела отримання аудиторських доказів та пред'явленні до них вимоги. Методика отримання аудиторських доказів. Процедури отримання доказів.

Міжнародна класифікація помилок та причини їх виявлення. Поняття помилок, обману та шляхи їх здійснення. Наслідки помилок та обману. Шляхи виявлення помилок та обману.

Виявлення помилки на суттєвість.

Три рівня суттєвості помилки. Застосування спеціальних прийомів та методів при виявленні фактів помилки та обману.

Тема 7. Робочі документи аудитора.

Зміст:

Сутність, зміст та форма робочих документів аудитора. Структура робочого документа та вимоги до його складання.

Мета складання робочих документів.

Вимоги до робочих документів та їх класифікація.

Порядок збереження робочих документів.

Додаткова стогова документація.

Тема 8. Складання та оформлення аудиторських висновків.

Зміст:

Структура аудиторського висновку.

Види аудиторських висновків.

Модифікація та доповнення аудиторських висновків. Дата аудиторського висновку.

Контроль якості роботи аудиторів.

Аудиторський звіт.

3. Структура навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин											
	Денна форма						Заочна форма					
	Усього	у тому числі					Усього	у тому числі				
		Л	п	ла	ін	с.р.		л	п	ла	ін	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Розділ 1. Науково-теоретичні й організаційні основи аудиторського процесу												
Тема 1. Сутність та предмет аудиту, сфера його діяльності.	15	4	4			7						
Тема 2. Організація аудиторської практики в Україні.	15	4	4			7						
Тема 3. Планування стадій та процедур аудиту.	15	4	4			7						
Тема 4. Методи аудиторської перевірки.	15	4	4			7						
Разом за розділом 1	60	16	16			28						
Розділ 2. Організація проведення аудиторських перевірок та узагальнення її результатів												
Тема 5. Аудиторський ризик.	15	4	4			7						
Тема 6. Аудиторські докази. Суттєвість помилки.	15	4	4			7						
Тема 7. Робочі документи аудитора.	15	4	4			7						
Тема 8. Складання та оформлення аудиторських висновків.	15	4	4			7						
Індивідуальне завдання	1					1						
Разом за розділом 2	60	16	16			28						
Усього годин	120	32	32			56						

4. Теми семінарських, практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Денна форма	Заочна форма
Розділ 1			
1	Тема 1. Сутність, предмет та об'єкт аудиту Питання: Історія виникнення аудиту. Сутність аудиту та етапи його розвитку. Вимоги к рівню професіоналізму аудиторів. Незалежність аудиторів та аудиторських фірм. Предмет та об'єкт аудиту. Рішення тестових та ситуаційних задач	4	-
2	Тема 2. Нормативно-правове забезпечення аудиту Питання: <div>1. Аудиторська палата України.</div> <div>2. Реєстр аудиторських фірм та аудиторів України.</div> <div>3. Союз Аудиторів України.</div> <div>4. Міжнародні стандарти аудиту.</div> Рішення тестових завдань	4	-
3	Тема 3. Організація аудиторського процесу Питання: <div>1. Етапи аудиторської перевірки.</div> <div>2. Порядок складання плану та програми перевірки.</div> <div>3. Аудиторські процедури.</div> <div>4. Інформаційне забезпечення.</div> Рішення тестових завдань та складання плану та програми аудиту	4	-
4	Тема 4. Вибір аудиторських процедур в ході перевірки Питання: <div>1. Загальнонаукові методи аудиту.</div> <div>2. Специфічні методи аудиту.</div> <div>3. Види аудиторської вибірки.</div> Рішення тестових та ситуаційних задач	4	-
	Разом за розділом 1	16	-
Розділ 2			
5	Тема 5. Розрахунок аудиторського ризику Питання: <div>1. Поняття аудиторського ризику.</div> <div>2. Власний ризик.</div> <div>3. Ризик контролю.</div> <div>4. Ризик виявлення.</div> <div>5. Різні підходи визначення аудиторського ризику.</div> Рішення тестових та ситуаційних задач, розрахунок аудиторського ризику на конкретному прикладі	4	-
6	Тема 6. Помилки та можливості обману. Аудиторські докази Питання: <div>1. Відмінність обману від помилки.</div> <div>2. Визначення помилки на суттєвість.</div>	4	-

	3. Використання спеціальних прийомів та методів при виявленні фактів обману та помилки. 4. Поняття аудиторських доказів. 5. Використання роботи внутрішнього аудитора, експерта. Рішення тестових та ситуаційних задач		
7	Тема 7. Порядок оформлення робочих документів аудитора Питання: 1. Вимоги запропоновані до робочих документів аудитора. 2. Класифікація робочих документів аудитора. 3. Стогова додаткова документація. 4. Порядок схоронності робочих документів. Рішення тестових та ситуаційних задач, складання робочих документів аудитора	4	-
8	Тема 8. Аудиторський висновок та інша підсумкова документація Питання: 1. Зміст аудиторського висновку. 2. Види аудиторських висновків. 3. Вимоги к датуванню аудиторського висновку. 4. Письмовий звіт аудитора. Рішення тестових та ситуаційних задач, складання аудиторського висновку	4	-
	Разом за розділом 2	16	-

5. Завдання для самостійної роботи

Самостійна робота студента включає: опрацювання навчального матеріалу, підготовку до практичних занять, виконання індивідуальних завдань, підготовку до усіх видів контролю.

№ з/п	Види, зміст самостійної роботи	Кількість годин	
		денна	заочна
1	2	3	4
1	Тема 1. Сутність та предмет аудиту, сфера його діяльності. Опрацювання додаткової рекомендованої літератури за темою з метою підготовки презентацій та підсумкового семестрового контролю	7	
2	Тема 2. Організація аудиторської практики в Україні. Розгляд додаткового матеріалу по атестацію аудиторів та роботу Органу громадського нагляду, Аудиторської палати та Інспекції по контролю якості	7	
3	Тема 3. Планування стадій та процедур аудиту. За допомогою рекомендованих інформаційних джерел та лекційного матеріалу, вивчити питання теми з метою підготовки презентацій та підсумкового семестрового контролю	7	
4	Тема 4. Методи аудиторської перевірки. Опрацювання додаткової рекомендованої літератури та вивчення особливостей застосування вибіркової перевірки та тестування	7	
5	Тема 5. Аудиторський ризик.	7	

	За допомогою рекомендованих інформаційних джерел та лекційного матеріалу розрахувати аудиторський ризик по окремій аудиторської перевірки		
6	Тема 6. Аудиторські докази. Суттєвість помилки. За допомогою рекомендованих інформаційних джерел та лекційного матеріалу розрахувати по обраному підприємству із інтернету і його звітності розміри суттєвості помилки.	7	
7	Тема 7. Робочі документи аудитора. Необхідно за допомогою рекомендовано літератури скласти робочі документи аудитора по плануванню аудиторської перевірки та анкети тестування керівника і головного бухгалтера по питанням внутрішнього контролю	7	
8	Тема 8. Складання та оформлення аудиторських висновків. За допомогою рекомендованих інформаційних джерел та лекційного матеріалу необхідно скласти незалежний аудиторський висновок	7	
9	Виконання Індивідуального завдання: контрольної роботи	1	
	Разом	56	

6. Індивідуальні завдання

Відповідно навчальному плану спеціальності «Економічна аналітика та статистика» студенти денної форми навчання виконують індивідуальне завдання з дисципліни «Аудит».

Мета виконання індивідуального завдання – закріплення знань, одержаних студентами у процесі самостійного вивчення навчального матеріалу.

Індивідуальне завдання базується на вивченні літературних джерел за обраною темою та складання робочих документів аудитора.

При виконанні завдання необхідно також продемонструвати вміння обробляти інформацію за допомогою пакету прикладних програм Microsoft Excel та використання Інтернет.

Варіант індивідуального завдання студент обирає згідно запропонованого формату.

В якості індивідуального навчально-дослідного завдання виступає контрольна робота, що є обов'язковою частиною самостійної роботи студента.

Контрольна робота виконується у відповідності до початкових букв прізвищ студентів згідно з «Методичними вказівками до виконання індивідуального розрахункового завдання» з дисципліни «Аудит».

При виконанні контрольного завдання необхідно керуватися наступними вимогами:

1. На початку завдання повинен бути наведений номер варіанта та прізвище студента.

2. Перед складанням листа-зобов'язання аудитора необхідно ознайомитися з умовами завдання а також зі структурою листа зобов'язання згідно з Міжнародними стандартами аудиту, який представлено в Темі 3 курсу в Moodle.

3. Обов'язково лист-зобов'язання необхідно складати чітко встановлених умов.

4. Інші завдання контрольної роботи необхідно оформити в табличному виді.

5. Запропоновані варіанти робочих документів аудитора повинні бути заповнені і відповідати умовам завдання обраного варіанта контрольної роботи.

6. Контрольна робота повинна бути оформлена акуратно, написана розбірливо, без скорочення слів (крім загальноприйнятих скорочень). Сторінки треба пронумерувати й залишити широкі поля (краще писати текст на одній стороні аркуша) для зауважень рецензентай виправлень (доповнень), внесених студентом після рецензування.

7. Наприкінці завдання варто навести список використаної літератури, складений відповідно до прийнятої послідовності. Спеціальна література викладається за абеткою із

вказівкою автора, видавництва й року видання, сторінки, що містить використану інформацію.

8. Контрольна робота повинна бути підписана студентом із наведенням дати його виконання.

9. Якщо за контрольною роботою рецензентом зроблені зауваження, студент повинен урахувати їх і, не переписуючи завдання, внести необхідні виправлення й доповнення. Без дотримання зазначеної вимоги контрольне завдання не буде зараховано.

Написання ІНДЗ має сприяти глибшому засвоєнню студентами дисципліни «Аудит», спонукає до ґрунтовного закріплення й перевірки знань, отриманих студентами в процесі вивчення навчального матеріалу, уміння застосовувати на практиці вміння і знання отримані при вивченні курсу.

ІНДЗ оцінюються за критеріями:

- самостійності виконання;
- логічності та послідовності викладення матеріалу та відповідність умовам завдання;
- повноти та глибини вирішення завдання;
- обґрунтованості висновків;
- якості оформлення ІНДЗ.

7. Методи навчання

Піч час викладанні навчальної дисципліни «Аудит» використовуються інформаційно-ілюстративний та проблемні методи навчання із застосуванням:

- лекцій у супроводі роздаткового матеріалу, який складається з реальних робочих документів аудиторів;
- розв'язування задач та тестів;
- складання графічних схем;

Основними формами вивчення дисципліни є лекції, практичні заняття, самостійна робота. Основними відмінностями активних та інтерактивних методів навчання від традиційних вважаються не лише методика й техніка викладання, але й висока ефективність навчального процесу, яка проявляється через:

- високу мотивацію студентів;
- закріплення теоретичних знань на практиці;
- підвищення самосвідомості студентів;
- вироблення здатності ухвалювати самостійні рішення;
- вироблення здатності приймати колективні рішення;
- вироблення здатності до соціальної інтеграції;
- придбання навичок вирішення конфліктів;
- розвиток здатності до компромісів.

При викладанні дисципліни «Аудит» для активізації навчального процесу передбачено використання таких сучасних навчальних технологій як проблемні лекції, міні-лекції, робота в малих групах та ін.

Проблемні лекції спрямовані на розвиток логічного мислення студентів. Коло питань теми лекції обмежується кількома ключовими моментами, й увага студентів має бути сконцентрована на матеріалі, що не знайшов відображення в підручниках. При проведенні проблемної лекції має бути розданий друкований матеріал і виділені головні висновки з питань, що розглядаються.

При викладанні лекційного матеріалу студентам пропонуються питання для самостійного розмірковування. При цьому лектор ставить питання, які спонукають студента шукати вирішення проблемної ситуації. Така ситуація змушує студентів сконцентруватися, й почати активно мислити в пошуках правильної відповіді.

На початку проведення проблемної лекції необхідно чітко сформулювати проблему, яку необхідно вирішити студентам. При викладанні лекційного матеріалу слід уникати

прямої відповіді на поставлені питання, а висвітлювати матеріал, таким чином, щоб отриману інформацію студент міг використати при вирішенні проблеми.

Міні-лекції передбачають викладення навчального матеріалу за короткий проміжок часу й характеризуються значною ємністю, складністю логічних побудов, образів, доведень та узагальнень.

На початку проведення міні-лекції за обраними темами лектор акцентує увагу студентів на необхідності представити викладений лекційний матеріал у так званому структурно-логічному вигляді. На розгляд виносять питання, які зафіксовані в плані лекцій, але викладають їх стисло. Лекційне заняття, проведене в такий спосіб, пробуджує в студента активність та увагу до сприйняття матеріалу, а також спрямовує його на використання системного підходу при відтворенні інформації, яку він отримав під час лекції.

Проблемні лекції та міні-лекції доцільно поєднувати з такою формою активізації навчального процесу, як робота в малих групах.

Робота в малих групах дає змогу структурувати лекційні або практичні заняття за формою та змістом, створює можливості для участі кожного студента в роботі за темою заняття, забезпечує формування досвіду соціального спілкування.

Після висвітлення проблеми (проблемна лекція) або стислого викладення матеріалу (міні-лекція) студентам пропонується об'єднатися в групи по 5-7 осіб та представити наприкінці заняття своє бачення та сприйняття матеріалу, тобто виступити перед аудиторією з результатами роботи групи.

Дискусії передбачають обмін думками та поглядами учасників щодо певної теми, а також розвивають мислення, допомагають формувати погляди й переконання, виробляють уміння формулювати думки й висловлювати їх, учать оцінювати пропозиції інших людей, критично підходити до власних поглядів.

Кейс-метод – метод аналізу конкретних ситуацій, який дає змогу наблизити процес навчання до реальної практичної діяльності спеціалістів, і передбачає розгляд виробничих, управлінських та інших ситуацій, інцидентів у процесі вивчення навчального матеріалу.

8. Методи контролю

Основними завданнями контролю знань з дисципліни «Аудит» є оцінювання засвоєння ними теоретичних та практичних знань і навичок, набутих під час навчання. При цьому, контрольні заходи мають:

- 1) стимулювати систематичну самостійну роботу над навчальним матеріалом;
- 2) забезпечити закріплення та реалізацію набутих теоретичних знань при виконанні практичних завдань на прикладі роботи конкретних підприємств.

Перевірка та оцінювання знань студентів проводиться в наступних формах:

- оцінювання роботи і знань студентів під час практичних занять;
- складання проміжного контролю знань за змістовими модулями (тестування);
- оцінювання виконання та захист індивідуального розрахункового завдання;
- складання заліку.

Поточне оцінювання знань студентів здійснюється під час проведення практичних занять, і має на меті перевірку рівня підготовленості студента до виконання конкретної роботи. Об'єктами поточного контролю є:

- активність та результативність роботи студента протягом семестру над вивченням програмного матеріалу дисципліни;
- відвідування занять;
- виконання індивідуального науково-дослідного завдання;
- складання проміжного контролю із змістовних модулів.

Контроль систематичного виконання самостійної роботи та активності на практичних заняттях проводиться за такими критеріями:

розуміння, ступінь засвоєння теорії та методології проблем, що розглядаються;
 ступінь засвоєння фактичного матеріалу навчальної дисципліни;
 ознайомлення з рекомендованою літературою, а також із сучасною літературою з питань, що розглядаються;
 уміння поєднувати теорію із практикою при розгляді практичних ситуацій, розв'язанні задач, проведенні розрахунків при виконанні індивідуальних завдань, та завдань, винесених на розгляд в аудиторії;
 оволодіння методами аудиторської перевірки даних із використанням комп'ютерних технологій;
 логіка, структура, стиль викладу матеріалу в письмових роботах і при виступах в аудиторії, уміння обґрунтовувати свою позицію, здійснювати узагальнення інформації та робити висновки.

При оцінюванні практичних занять увага приділяється також їх якості та самостійності, своєчасності здачі виконаних завдань викладачу (згідно з графіком навчального процесу). Якщо якась із вимог не буде виконана, то оцінка буде знижена.

Проміжний контроль рівня знань передбачає виявлення опанування студентом лекційного матеріалу та вміння застосування його для вирішення практичної ситуації й проводиться у вигляді тестування. При цьому тестове завдання може містити як запитання, що стосуються суто теоретичного матеріалу, так і запитання, спрямовані на вирішення невеличкого практичного завдання.

9. Схема нарахування балів

Порядок оцінювання знань студентів, розроблений: і впроваджений в навчальний процес у Харківському національному університеті імені В.Н. Каразіна унормовує основні принципи організації поточного, підсумкового та семестрового контролю знань студентів з усіх видів виконуваних робіт (теоретична підготовка, практична робота, самостійна робота ІНДЗ, наукова робота тощо), а також методику переведення показників академічної успішності студентів ХНУ імені В.Н. Каразіна в національну шкалу.

Контрольні заходи є необхідним елементом зворотного зв'язку у процесі навчання. Вони визначають відповідність рівня набутих студентами знань, умінь та навичок вимогам нормативних документів щодо вищої освіти.

Поточний контроль знань студентів

Поточне оцінювання знань студентів здійснюється під час проведення практичних, і має на меті перевірку рівня підготовленості студента до виконання конкретної роботи.

Об'єктами поточного контролю є:

- ♦ активність та результативність роботи студента протягом семестру над вивченням програмного матеріалу дисципліни;
- ♦ відвідування занять;
- ♦ виконання індивідуального науково-дослідного завдання;
- ♦ складання проміжного контролю.

Контроль систематичного виконання самостійної роботи та активності на практичних заняттях проводиться за такими критеріями:

- розуміння, ступінь засвоєння теорії та методології проблем, що розглядаються;
- ступінь засвоєння фактичного матеріалу навчальної дисципліни;
- ознайомлення з рекомендованою літературою, а також із сучасною літературою з питань, що розглядаються;
- уміння поєднувати теорію із практикою при розгляді практичних ситуацій, розв'язанні задач, проведенні розрахунків при виконанні індивідуальних завдань, та завдань, винесених на розгляд в аудиторії;
- оволодіння методами економіко-статистичної обробки даних із використанням комп'ютерних технологій;

▪ логіка, структура, стиль викладу матеріалу в письмових роботах і при виступах в аудиторії, уміння обґрунтовувати свою позицію, здійснювати узагальнення інформації та робити висновки.

Оцінювання рівня набутих практичних навичок здійснюється за результатами виконання індивідуального завдання.

Критерії оцінювання (засоби діагностики)

Критерії оцінювання результативності роботи студентів при виконанні самостійної роботи

Якісними критеріями оцінювання виконання індивідуальних завдань студентами є:

1. Повнота виконання завдання:

- Елементарна;
- Фрагментарна;
- Повна;
- Неповна.

2. Рівень самостійності студента

- під керівництвом викладача;
- консультація викладача;
- самостійно.

3. Сформованість навчально-інформаційних умінь (роботи з підручником, володіння різними способами читання, складання плану, рецензій, конспекту, вміння користуватися бібліотекою, спостереження, експеримент тощо)

4. Сформованість навчально-інтелектуальних умінь (визначення понять, аналіз, синтез, порівняння, класифікація, систематизація, узагальнення, абстрагування, вміння відповідати на запитання, виконувати творчі завдання тощо);

5. Рівень сформованості фахових методичних вмінь (вміння застосовувати на практиці набуті знання):

- низький – володіння умінням здійснювати первинну обробку навчальної інформації без подальшого її аналізу;
- середній – уміння вибирати відомі способи дій для виконання фахових завдань;
- достатній – застосовує набуті знання у стандартних практичних ситуаціях;
- високий – володіння умінням творчо-пошукової діяльності.

Критерії оцінювання здобувачів вищої освіти за відповіді на питання поточного контролю

Завданням поточного контролю є перевірка розуміння та засвоєння певного матеріалу, вироблених навичок проведення розрахункових робіт, умінь самостійно опрацьовувати тексти, здатності осмислити зміст теми чи розділу, умінь публічно чи письмово представити певний матеріал (презентація).

Якісними критеріями оцінювання виконання завдань поточного контролю є:

1. Повнота відповіді або виконання завдання:

- елементарна;
- фрагментарна;
- повна;
- неповна.

2. Рівень сформованості логічних умінь:

- елементарні дії;
- операція, правило, алгоритм;
- правила визначення понять;
- формулювання законів і закономірностей;
- структурування суджень, доводів, описів.

Зведена шкала оцінювання роботи студентів з дисципліни «Аудит»

Види робіт	Максимум балів
Тестовий контроль 1	20
Тестовий контроль 2	20
Комплексна контрольна робота (Розрахунково-графічне завдання)	20
Поточний контроль на заняттях (додатково)	(10)
РАЗОМ	60
Дворівневий контроль	40
ВСЬОГО	100

Оцінювання якості знань з дисципліни «Аудит» проводиться за практичними вміннями й навичками, які демонструють студенти, відповідаючи на тестові питання та ситуаційні завдання.

****Схема нарахування балів за виконання індивідуального завдання**

Кількість балів				Разом
3-1	3-2	3-3	3-4	20
5	5	5	5	

3-1, 3-2 ... 3-4 – складові індивідуального завдання

Проміжний контроль рівня знань передбачає виявлення опанування студентом лекційного матеріалу та вміння застосування його для вирішення практичної ситуації й проводиться у вигляді тестування.

Проміжний тестовий контроль проводиться після вивчення кожної теми курсу. Загальна тривалість тестів за темами – по 10-15 хвилин. Тестове завдання містить запитання одиничного і множинного вибору різного рівня складності. Для оцінювання рівня відповідей студентів на тестові завдання використовуються наступні критерії оцінювання.

Узагальнена схема нарахування балів (денна форма навчання)

Поточний контроль, самостійна робота, індивідуальні завдання									Залік	Сума	
Розділ 1				Розділ 2				Індивідуальне завдання			Разом
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T6	T8				
5	5	5	5	5	5	5	5	20	60	40	100

T1- Сутність та предмет аудиту, сфера його діяльності.

T2 - Організація аудиторської практики в Україні.

T3 - Планування стадій та процедур аудиту.

T4 - Методи аудиторської перевірки.

T5 - Аудиторський ризик.

T6- Аудиторські докази. Суттєвість помилки.

T7 - Робочі документи аудитора.

T8 - Складання та оформлення аудиторських висновків.

Узагальнена схема нарахування балів (заочна форма навчання)

Поточний контроль, самостійна робота, індивідуальні завдання										Залік	Сума
Розділ 1				Розділ 2				Індивідуальне завдання	Разом		
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T6	T8				
5	5	5	5	5	5	5	5	20	60	40	100

T1- Сутність та предмет аудиту, сфера його діяльності.

T2 - Організація аудиторської практики в Україні.

T3 - Планування стадій та процедур аудиту.

T4 - Методи аудиторської перевірки.

T5 - Аудиторський ризик.

T6- Аудиторські докази. Суттєвість помилки.

T7 - Робочі документи аудитора.

T8 - Складання та оформлення аудиторських висновків.

Для допуску до складання підсумкового контролю (заліку) здобувач вищої освіти повинен набрати не менше 20 балів з навчальної дисципліни під час поточного контролю, самостійної роботи, індивідуального завдання.

Підсумковий контроль за курсом – у формі заліку.

До складання заліку допускають студентів, що мають задовільну кількість балів зі складених тестів з основних навчальних елементів змістовних модулів, написання та захисту індивідуального розрахункового завдання та інших завдань, передбачених програмою дисципліни.

Залік здійснюють за тестами до кожної теми курсу та ситуаційними завданнями.

Зразок Залікового завдання

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

Факультет економічний

Спеціальність 051 «Економіка»

Освітня програма «Економічна аналітика та статистика»

Семестр 7

Форма навчання денна

Рівень вищої освіти (освітньо-кваліфікаційний рівень): Бакалавр

Навчальна дисципліна: «Аудит»

ЗАЛІКОВЕ ЗАВДАННЯ № 1

Тестові питання 1 – 10: по 2 бали

1. Аудитори при наданні аудиторських послуг зобов'язані дотримуватися таких принципів:

- А) обачності;
- Б) професійного скептицизму;
- Незалежно.

2. Що таке аудит?

- А) Державний контроль;
- Б) Громадський контроль;
- В) Фінансовий контроль;
- Г) Незалежний, позавідомчий фінансовий контроль.

3. Яким з перерахованих документів визначається термін аудиторської перевірки?

- А) тимчасовими правилами про аудиторську діяльність, затвердженими Аудиторською палатою України;
 - Б) договором на проведення аудиторської перевірки;
 - В) листом - зобов'язанням.
 - Г) актом виконаних робіт.
- 4. Які послуги, на вашу думку, не має права надавати аудитор?**
- А) консультування клієнта з розміщення своїх активів в цінні папери;
 - Б) оцінка об'єктів нерухомості;
 - В) допомога у відновленні бухгалтерського обліку під час проведення аудиту;
 - Г) участь в господарській судах.
- 5. Чи може аудитор надавати професійні послуги, якщо його родич входить до складу ради директорів економічного суб'єкта?**
- А) так;
 - Б) немає;
 - В) за погодженням з клієнтом.
 - Г) за рішенням власників.
- 6. На яких підприємствах проводиться конкурс з відбору суб'єктів аудиторської діяльності:**
- А) банки;
 - Б) холдингові компанії;
 - В) державні підприємства;
 - Г) страхові компанії.
- 7. Які підприємства зобов'язані оприлюднювати свою звітність з аудиторським висновком до 30 квітня?**
- А) публічні акціонерні товариства;
 - Б) недержавні пенсійні фонди;
 - В) великі підприємства, які не є емітентами цінних паперів;
 - Г) мікропідприємства і дрібні підприємства.
- 8. Дотримання етичних вимог, визначених у Кодексі професійної етики бухгалтерів:**
- А) є обов'язковим у всіх випадках;
 - Б) носить рекомендований характер;
 - В) не є обов'язковим;
 - Г) обов'язкові тільки при проведенні обов'язкового аудиту.
- 9. Хто визначає період, за який проводиться аудиторська перевірка?**
- А) економічним суб'єктом;
 - Б) договором на проведення аудиторської перевірки;
 - В) аудитором в залежності від обставин;
 - Г) Аудиторською палатою України.
- 10. До специфічних методів аудиторської перевірки відносяться:**
- А) індукція;
 - Б) інспекція;
 - В) аналіз;
 - Г) дедукція;

Практичне завдання 11 (10 балів)

Клієнт попросив зробити йому копії робочих паперів аудитора, щоб до перевірки наступного року він заздалегідь підготував всю необхідну документацію (з метою економії коштів і часу).

Потрібно визначити, яка проблема виникає з точки зору незалежності і які дії треба розпочинати аудитор.

Практичне завдання 12 (10 балів)

1 грудня 2018 року Рада директорів фірми Д вирішив видати безвідсоткову позику директору М. для покупки путівки для поїздки у відпустку. 19 січня 2019 р. позику було повернуто. Звітний період фірми закінчується 1 січня. Рада директорів ухвалила рішення, що цей короткостроковий позику, який вже повернуто, не варто відображати в бухгалтерській звітності.

Потрібно визначити, яке аудиторський висновок слід скласти.

Затверджено на засіданні кафедри статистики, обліку та аудиту

протокол № від « » 20 р.

Завідувач кафедри _____ (Оксана НЕСТЕРЕНКО)

підпис

Екзаменатор _____ (Тетяна СЛЮНІНА)

підпис

Оцінювання здобувачів вищої освіти при проведенні семестрового заліку

Оцінювання якості знань з Аудиту проводиться за практичними вміннями й навичками, які демонструють студенти, відповідаючи на тестові питання та вирішуючи практичні завдання.

За кожну правильну відповідь на тестові питання завдань 1 – 10 студент одержує по 2 бали, за правильну відповідь на практичні завдання 11 та 12 студент одержує по 10 балів.

Шкала оцінювання залікової роботи

№ питання	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	Разом
Кількість балів	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	10	10	40

Виконана залікова робота оцінюється за дворівневою системою – «зараховано» або «не зараховано».

Критерії оцінювання знань студентів на заліку **(за дворівневою шкалою оцінювання)**

Характеристики критеріїв оцінювання знань	За державною (національною) шкалою	За 100 бальною шкалою
Характеризується знаннями суттєвих ознак, понять, явищ, закономірностей, зв'язків між ними. Студент самостійно засвоює знання у стандартних ситуаціях, володіє розумовими операціями (аналізом, синтезом, узагальненням, порівнянням, абстрагуванням), уміє робити висновки, виправляти допущені помилки. навчальна діяльність позначена вміннями самостійно оцінювати різноманітні життєві ситуації, явища, факти, виявляти і відстоювати особистісну позицію.	Зараховано	50-100

Незнання значної частини навчального матеріалу, суттєві помилки у відповідях на питання, невміння застосувати теоретичні положення при розв'язанні практичних задач.	Не зараховано з можливістю повторного складання заліку	35-49
Незнання значної частини навчального матеріалу, суттєві помилки у відповідях на питання, невміння орієнтуватися при розв'язанні практичних задач, незнання основних фундаментальних положень.	Не зараховано з обов'язковим повторним вивченням навчальної дисципліни	1-34

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка за національною шкалою	
	для чотирирівневої шкали оцінювання	для дворівневої шкали оцінювання
90 – 100	відмінно	зараховано
70-89	добре	
50-69	задовільно	
1-49	незадовільно	не зараховано

10. Рекомендована література

Основна література

1. Закон України " Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність " від 21.12.2017 р.
2. Кодекс професійної етики професійних бухгалтерів міжнародної федерації бухгалтерів.,
3. Міжнародні стандарти аудиту, надання впевненості та етики: Видання 2016 року: Пер. с англ. – К.: ТОВ «ІАМЦ АУ «СТАТУС», 2016. – 1152 с.
4. Міжнародні стандарти контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг. Видання 2015 року : збірник : пер. з англ. : у 3 ч. / International Auditing and Assurance Standards Board, Міжнар. федерація бухгалтерів, Аудиторська палата України ; редкол.: О. В. Гачківський (голова) та ін. ; пер.: О. Л. Ольховікова, О. В. Селезньов. Київ : Фенікс, 2016.
5. Handbook of International Auditing, Assurance, and Ethics Pronouncements. – International Federation of Accountants (IFAC), 2008. – 972 p.
6. Dorosh N.I., The methods of evaluation of companies financial condition an solvency for the audit purposes/ N.I. Dorosh //Research papers of Wroclav university of economics – Publihing House of Wroclav university of economics. – Poland. Wroclav,2010. – 25 – 31.
7. N. Dorosh, A. Shapoval. Internal audit function on assessment of enterprise risk management // Збірник наукових праць. Торгівля, комерція, підприємництво. – Випуск 16 — Львів: Львівська комерційна академія. – 2014 р. – С. 164 – 167.
8. Gray, I., & Manson, S. (2008). The audit process: ISA edition. Principles, practice and cases. London: Cengage Learning.
9. Marx, B., Van der Watt, A., Bourne, P., & Hamel, A. (2012). Dynamic auditing. Pietermaritzburg: Interpak Books.

10. South African Institute of Chartered Accountants. (2013b). SAICA handbook: Volume 2 –Auditing. Pietermaritzburg: Interpak Books.

Допоміжна література

1. Аудит / В.В. Рядська, Я.В. Петраков. К: Центр навчальної літератури. 2019 – 416 с.
2. Аудит : навч. посіб. для самост. вивчення дисципліни / О. А. Сарапіна, Т. А. Пінчук Т. В. Шрам ; Херсон. нац. техн. ун-т. Херсон : Вишемирський В. С., 2016. 507 с.
3. Аудит : навч. посіб. / за заг. ред. д-ра екон. наук, проф. Пушкаря Михайла Семеновича ; Терноп. нац. екон. ун-т. – Тернопіль : ТНЕУ, 2014. 275 с.
4. Аудит: методика і організація : навч. посіб. / Н. І. Гордієнко та ін.; Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова. Вид. 2-ге, перероб. і допов. Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2017. 318 с.
5. Аудит: навчальний посібник для вузів / Л.І. Янчева, З.О. Макєєва, А.О. Баранова, І.В. Янчева та А.І. Кашперська. К.: Знання, 2009. 335 с.
6. Аудит. Вступ до фаху: навчальний посібник для вузів / В.С. Лень, В.А. Нехай. К.: Центр учбової літератури, 2009. 255 с.
7. Аудит: навчальний посібник / О.Р. Суха. Львів: Новий Світ. 2009. 280 с.
8. Аудит: навчальний посібник для вузів / В.П. Пантелєєв. К.: Професіонал, 2008. 397 с.
9. Внутрішній аудит : підручник / Пушкар М. С., Семанюк В. З. ; Терноп. нац. екон. ун-т. Тернопіль : ТНЕУ, 2016. 211 с.
10. Міжнародні стандарти аудиту, надання впевненості та етики: Видання 2006 року: Пер. с англ. К.: ТОВ «ІАМЦ АУ «СТАТУС», 2006. 1152 с.
11. Облік і аудит : навч. посіб. / Н. П. Банера ; за заг. ред. д-ра екон. наук, проф. О. І. Скаско ; Львів. ін-т економіки і туризму. Львів : Растр-7, 2017. 502 с.
12. Аудит: навчальний посібник / С.Д. Джерелейко. – Хмельницький: ПВНЗ «УЕП», 2007. – 142 с.
13. Аудит (в схемах, графіках, таблицях) / М.С. Стасишен, Ю.В. Піча. – К.: Каравела, 2007. – 91 с.
14. Організація і методика аудиту: підручник для вузів / Л.П. Кулаковська, Ю.В. Піча. – К.: Каравела, 2009. – 543 с.
15. Організація і методика аудиту: навчальний посібник / Т.Г. Безуглова, Н.С. Усик. – К.: Університет «Україна», 2007. – 371 с.
16. Пшенична А.Ж. Аудит. Навчальний посібник. – К.: Центр учбової літератури, 2008. – 320 с.
17. Рудницький В.С. Методологія і організація аудиту: Навч. посіб. – Тернопіль: «Прес», 2005. – 192с.
18. Формування концепції теоретичного забезпечення послуг професійної аудиторської діяльності в Україні : монографія / Антонюк О. Р. ; Нац. ун-т вод. госп-ва та природокористування. Рівне : Дятлик М., 2017. 299 с.
19. Шквір В. Д. Інформаційні системи і технології в обліку і аудиті: підруч. /В. Д. Шквір, А. Г. Завгородній, О. С. Височан. Львів: Вид-во Льв. політехніки, 2012. 400 с.

11. Посилання на інформаційні ресурси в Інтернеті

1. Нормативно-правова база / Кабінет Міністрів України; Урядовий портал. – Офіц. веб-сайт. – URL : <http://www.kmu.gov.ua/control/npd/list>.
2. Нормативно-правові акти // Урядовий портал. Єдиний веб-портал виконавчої влади України. – URL : http://www.me.gov.ua/control/uk/publish/category/main?cat_id=32854.

3. Статистична інформація / Офіційний сайт державної служби статистики України. – URL : <http://www.ukrstat.gov.ua>.
4. Загальноакадемічний портал наукової періодики. Національна академія наук України / Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського. URL : <http://www.nbuv.gov.ua/portal/natural/NTI/search.html>.
5. www.sau-apu.org.ua (сайт Аудиторської палати України та Співки аудиторів України)
6. Borthick, A. F., & Curtis, M. B. (2004). Audit simulation for due diligence on fast-fashion inventory through data querying. Retrieved from: <http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.126.4817&rep=rep1&type=pdf>
7. Deloitte. (2012). The audit process. Retrieved from http://www.deloitte.com/view/en_LU/lu/industries/psf/psf-service-offering-along-development/external-audit/index.htm

12. Особливості навчання за денною формою в умовах дії обставин непереборної сили

В умовах дії форс-мажорних обмежень освітній процес в університеті здійснюється відповідно до наказів/ розпоряджень ректора/ проректора або за змішаною формою навчання або повністю дистанційно в синхронному режимі.

Складання підсумкового семестрового контролю: в разі запровадження жорстких обмежень з заборотою відвідування ЗВО студентам денної та заочної форми навчання надається можливість скласти екзамен в тестовій формі дистанційно на платформі Moodle в дистанційному курсі «Аудит», режим доступу: <https://moodle.karazin.ua/course/view.php?id=3616>

2. НАВЧАЛЬНИЙ КОНТЕНТ

КОНСПЕКТ ЛЕКЦІЙ

Тема 1: Сутність та предмет аудиту, сфера его діяльності.

1. Сутність аудиту, його види
2. Обов'язковий аудит

1. Сутність аудиту, його види.

Причини виникнення аудиту в Україні:

1. зміна структури управління господарством країни і розвиток різних форм власності;
2. роздержавлення економіки, обмеження функцій державних органів;
3. потреба акціонерів, страх. компаній і банків в об'єктивної та достовірної інформації про фінансово господарський стан суб'єктів господарювання;
4. необхідність перевірки якості інформації для прийняття її користувачами рішень.

Основними нормативно-законодавчими актами регулюючими аудит в Україні є:

ЗУ «Про аудиторську діяльність» від 22.04.1993 р, Закон України «Про аудит фінансової звітності і аудиторську діяльність» від 21.12.2017 р (вступає в силу з 01.10.2018 р), Міжнародні стандарти аудиту (МСА), Кодекс професійної етики професійних бухгалтерів міжнародної федерації бухгалтерів (діючі в Україні як національні з 18.04.2003 року).

Аудиторська діяльність є видом підприємницької діяльності.

Аудит (згідно МСА)- незалежна перевірка фін. звітів або іншої фін. інформації, незалежно від того, приносить діяльність суб'єкта прибуток чи ні, а також його розмірів і форми організації.

Згідно Закону України «Про аудиторську діяльність» аудит - перевірка публічної бух. звітності, обліку, первинних документів та іншої інформації щодо ФГД підприємства з метою визначення достовірності їх звітності, її повноти і відповідності чинному законодавству та встановленим нормативам.

Види аудиту згідно МСА:

1. зовнішній аудит - здійснюється незалежними аудиторами (аудиторськими фірмами), які мають сертифікат;
2. внутрішній аудит - це перевірки, виконані всередині суб'єкта господарювання його працівниками (внутрішніми аудиторами) з метою надання необхідної інформації керівництву для прийняття управлінських рішень і здійснення внутрішнього поточного контролю;

За ознакою предмета і об'єкта контролю можна виділити наступні види зовнішнього аудиту:

- аудит фінансової звітності - перевірка її точності, повноти і законності;
- управлінський (операційний) аудит - перевірка діяльності підприємства або його окремих підрозділів;
- аудит програм або політики компанії - перевірка діяльності персоналу підприємства;
- екологічний аудит - контроль дотримання екологічних норм, екологічні експертизи; (Закон України «Про екологічний аудит» від 24.06.2004 р)
- технологічний аудит - контроль дотримання технологічного процесу;
- інші види аудиту.

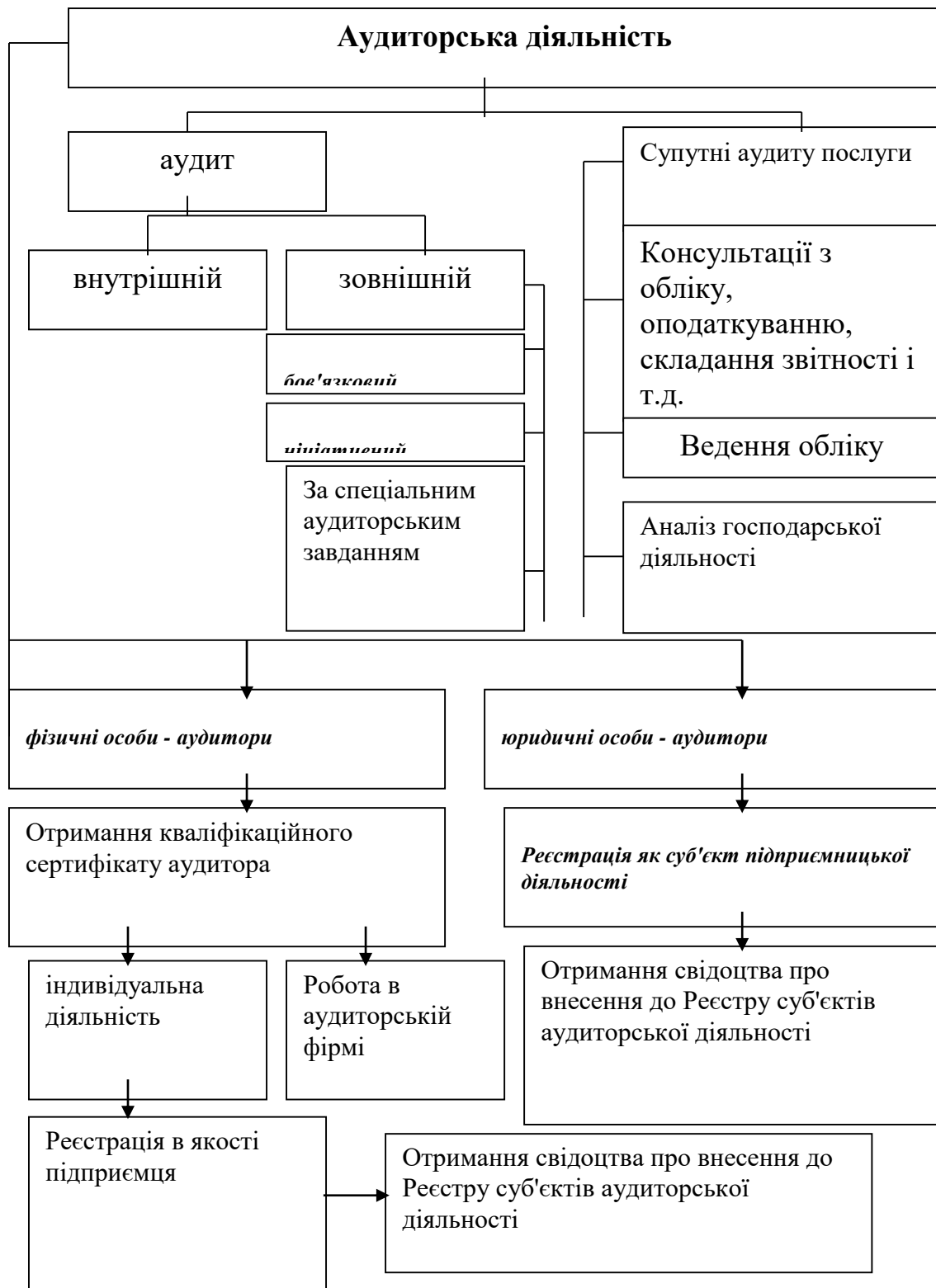

Рис. 1. Загальна схема організації аудиторської діяльності

За ознакою обов'язковості зовнішній аудит можна класифікувати на:

- ініціативний (добровільний);
- обов'язковий (згідно із законом);
- на вимогу (за спеціальними аудиторським завданням).

До ініціативному аудиту відноситься аналіз бух. звітності, відновлення бухгалтерського обліку і консультації по бухгалтерському обліку і податкового обліку.

Види аудиторських перевірок:

1. Аудит фін. звітів - визначення правильності їх складання відповідно до встановлених правил ведення бух. обліку та звітності;
2. Аудит на відповідність встановленим вимогам - перевірка того, чи відповідає діяльність підприємства до його статуту, положень прийнятого в наказі про облікову політику та іншої внутрішньої документації;
3. Аудит господарської діяльності - аудит ефективності роботи і адміністративного управління.

2.Обов'язковий аудит

Обов'язковий аудит фінансової звітності - аудит фінансової звітності (консолідованої фінансової звітності) суб'єктів господарювання, які відповідно до законодавства зобов'язані оприлюднювати або надати фінансову звітність (консолідовану фінансову звітність) користувачам фінансової звітності разом з аудиторським звітом.

Обмеження на одночасне надання підприємствам, що становлять суспільний інтерес, послуг з обов'язкового аудиту фінансової звітності та таких неаудиторських послуг:

- 1) складання податкової звітності, розрахунок обов'язкових зборів і платежів, представництва юридичних осіб в суперечках із зазначених питань;
- 2) консультування з питань управління, розробки і супроводу управлінських рішень;
- 3) ведення бухгалтерського обліку і складання фінансової звітності;
- 4) розробка і впровадження процедур внутрішнього контролю, управління ризиками, а також інформаційних технологій у фінансовій сфері;
- 5) надання правової допомоги у формі: послуг юрисконсульта щодо забезпечення ведення господарської діяльності; ведення переговорів від імені юридичних осіб; представництва інтересів в суді;
- 6) кадрове забезпечення юридичних осіб у сфері бухгалтерського обліку, оподаткування та фінансів, в тому числі послуги з надання персоналу, який бере управлінські рішення і відповідає за складання фінансової звітності;
- 7) послуг з оцінки;
- 8) послуг, пов'язаних із залученням фінансування, розподілом прибутку, розробкою інвестиційної стратегії, крім послуг з надання впевненості у фінансовій інформації, включаючи проведення процедур, необхідних для підготовки, обговорення і випуску листів-підтверджень у зв'язку з емісією цінних паперів юридичних осіб.

Аудитори і суб'єкти аудиторської діяльності при наданні аудиторських послуг зобов'язані дотримуватися принципу професійного скептицизму, який передбачає допущення можливості суттєвого викривлення інформації, яка розкривається у фінансовій звітності, внаслідок виявлених під час проведення аудиту фактів або поведінки, що вказують на порушення, в тому числі шахрайство або помилку, незважаючи на попередній досвід аудитора та суб'єкта аудиторської діяльності з чесності і порядності посадових осіб юридичної особи, фінансова звітність якої перевіряється.

Суб'єкт аудиторської діяльності для надання послуг з обов'язкового аудиту фінансової звітності призначається загальними зборами акціонерного товариства, загальними зборами учасників, засновником в недержавних унітарних підприємствах, органом управління за погодженням з центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної фінансової політики державних (комунальних) підприємств та господарських товариств, в яких державі належить 100% акцій (часток, паїв) статутного капіталу, іншим вищим органом управління відповідно до законодавства та установчих документів.

На підприємствах, які становлять суспільний інтерес, проводять конкурс з відбору суб'єктів аудиторської діяльності, які можуть бути призначені для надання послуг з обов'язкового аудиту фінансової звітності цього підприємства.

Якщо аудитор або ключовий партнер при виконанні завдання з обов'язкового аудиту фінансової звітності підприємства, що становить суспільний інтерес, має достатні підстави підозрювати, що могли мати місце або мали місце порушення, зокрема шахрайство щодо фінансової звітності такого підприємства, він повинен проінформувати про них орган управління підприємства і спонукати орган управління розслідувати таке питання і вжити відповідних заходів щодо усунення цих порушень і недопущення їх повторного вчинення в подальшому.

Нещодавно були прийняті численні зміни до Закону про бухгалтерський облік. Значною мірою їх поява викликана необхідністю імплементувати в українське законодавство норми, прийняті в Євросоюзі.

З метою складання, подання та оприлюднення фінансової та консолідованої фінансової звітності в Директиві ЄС № 2013/34 / ЄС встановлені нові критерії класифікації підприємств за розміром. Така класифікація відображена в оновленому законі. Вона не збігається з міститься в ст. 55 Господарського кодексу України (далі - ГКУ), яка, теж має європейське коріння. У Регламенті Комісії (ЄС) від 12.01.2001 р. № 70/2001 про застосування ст. 87 і 88 Договору про заснування ЄС про надання державної допомоги підприємствам малого та середнього бізнесу були визначені категорії підприємств, які зараз містяться в ГКУ. Правда, призначення цієї класифікації дещо інше, вона створена з метою підтримки і розвитку малого та середнього бізнесу.

У Таблиці наведені показники, за якими визначають, до якої категорії відноситься підприємство відповідно до Закону про бухоблік і ГКУ.

Класифікація підприємства в залежності від показників

Категорія підприємства за розміром	Закон про бухоблік *			ГКУ	
	Балансова вартість активів	чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	середня кількість працівників	річний дохід від будь-якої діяльності	середня чисельність працівників за звітний період (календарний рік)
мікропідприємства	До 350 тис. Євро **	До 700 тис. Євро	До 10 осіб	До 2 млн євро	До 10 осіб
дрібні підприємства	До 4 млн євро	До 8 млн євро	До 50 осіб	До 10 млн євро	До 50 осіб
Середні підприємства	До 20 млн євро	До 40 млн євро	До 250 осіб	Чи не визначено	Чи не визначено
Великі підприємства ***	Більш 20 млн євро	Більш 40 млн євро	Більше 250 осіб	Понад 50 млн євро	Більше 250 осіб
* Використовуються показники на дату складання річної фінансової звітності за рік, що передує звітному.					

******Для визначення відповідності критеріям, зазначеним у євро, застосовується офіційний курс гривні щодо іноземних валют (середній за період), розрахований на підставі курсів НБУ, що встановлюються для євро протягом відповідного року.

*******В пункті 14.1.24 ПКУ міститься ще одне визначення: великий платник податків - це юридична особа, обсяг доходу якого від всіх видів діяльності за останні чотири послідовні податкові (звітні) квартали перевищує 500 млн грн або загальна сума сплачених до держбюджету податків за той же період перевищує 12 млн грн.

На новостворених підприємствах, визначаючи відповідність критеріям, застосовують показники на дату складання річної фінансової звітності.

Якщо підприємство однієї з наведених категорій за показниками річної фінансової звітності протягом двох років поспіль не відповідає цим критеріям, воно переходить у відповідну категорію підприємств (тобто визнається великим або меншим).

Серед змін, внесених до Закону про бухоблік, це появі такого поняття, як «підприємства, що представляють суспільний інтерес» - їм вважається підприємство - емітент, цінні папери якого допущені до біржових торгів, банки, страховики, недержавні пенсійні фонди, інші фінансові установи (крім інших фінансових установ та недержавних пенсійних фондів, що відносяться до мікропідприємств і дрібним підприємствам), і підприємства, що належать до великих підприємств.

Суб'єкт господарювання, який суспільний інтерес, має створити бухгалтерську службу на чолі з головним бухгалтером, до складу якої буде входити не менше двох осіб. Ця норма не поширюється на недержавні пенсійні фонди та інститути спільного інвестування.

Головним бухгалтером підприємства, що становить суспільний інтерес, може бути призначена особа з вищою економічною освітою, зі стажем роботи в сфері фінансів, бухгалтерського обліку та оподаткування не менше 3 років, яка не має непогашеної або не знятої судимості за вчинення злочину проти власності та у сфері господарської діяльності. Решта закони можуть визначати і інші вимоги до головного бухгалтера такого підприємства.

Для підприємства, що становить суспільний інтерес, визначені наступні обов'язки:

- 1) вести облік і складати фінансову звітність відповідно до МСФЗ;
- 2) публікувати річну фінансову звітність на своєму сайті;
- 3) підтверджувати річну фінзвітність аудиторським висновком.

Одними з найважливіших є зміни, пов'язані з оприлюдненням звітності та необхідністю отримувати аудиторський висновок (а, отже, проходити аудиторську перевірку). Відповідно до закону, не пізніше ніж до 30 квітня року, наступного за звітним періодом, підприємства, які відповідають зазначеним нижче категоріями, зобов'язані оприлюднювати річну фінансову звітність та річну консолідовану фінансову звітність разом з аудиторським висновком на власній веб-сторінці (в повному обсязі) та іншими шляхами у випадках, визначених законодавством. До них відносяться:

- підприємства, що представляють суспільний інтерес (крім великих підприємств, які не є емітентами цінних паперів);
- публічні акціонерні товариства;
- суб'єкти природних монополій на загальнодержавному ринку;
- підприємства, що здійснюють діяльність з видобутку корисних копалин загальнодержавного значення.

Великі підприємства, які не є емітентами цінних паперів, і середні підприємства зобов'язані не пізніше ніж до 1 червня року, наступного за звітним періодом, оприлюднювати річну фінансову звітність разом з аудиторським висновком на власній веб-сторінці(у повному обсязі).

Інші фінансові установи, що відносяться до мікропідприємства і дрібним підприємствам, зобов'язані не пізніше ніж до 1 червня року, наступного за звітним періодом, оприлюднювати річну фінансову звітність разом з аудиторським висновком на власній веб-сторінці (в повному обсязі).

Крім того, підприємства зобов'язані забезпечувати доступність фінансової звітності та консолідованої фінансової звітності для ознайомлення юридичних і фізичних осіб за місцем знаходження цих підприємств.

На закінчення відзначимо, що закон вступає в чинності 1 січня 2018 року, крім його норм, що стосуються оприлюднення звітності та аудиторського висновку мікропідприємств і дрібними підприємствами. Ця норма набере чинності 1 січня 2019 року.

Для проведення обов'язкового аудиту, в аудиторській фірмі за основним місцем роботи має працювати **не менше 3-х аудиторів**, а при наданні послуг з обов'язкового аудиту фінзвітності підприємств, що представляє суспільний інтерес - **не менше 5 аудиторів** із загальною кількістю штатних кваліфікованих працівників, які залучаються до виконання завдань, **не менше 10 осіб**. Двоє повинні підтвердити кваліфікацію або володіти чинним сертифікатом професійних організацій, що підтверджують рівень знань за МСФЗ.

Тема 2: Організація аудиторської практики в Україні.

1. Регулювання ринку аудиту в Україні
2. Атестація аудиторів
3. Організація функціонування аудиторських служб

1. Регулювання ринку аудиту в Україні

З набранням чинності Закону України «Про аудит фінансової звітності і аудиторську діяльність» (01.10.2018), регулювання ринку стає дворівневим.

Всі аудитори в Україні будуть підлягати громадському нагляду, відповідальним за який буде **Орган громадського нагляду за аудиторською діяльністю (ОрГН)**, статут якого затверджений Мінфіном. Він буде складатися з:

- Рада з нагляду за аудиторською діяльністю;
- Інспекція щодо забезпечення якості.

До Ради з нагляду увійдуть 7 чоловік: представники Мінфіну, НБУ, НКЦБФР, Нацкомфінпослуг і 3-х що не практикують осіб (їх можуть делегувати Мінюст, Мінекономрозвитку, ГФС, Рахункова палата, Госаудитслужба і Держстат).

Основні повноваження Ради з нагляду:

- затвердження проектів нормативно-правових актів з регулювання аудиторської діяльності;
- нагляд за діяльністю АПУ в частині виконання нею делегованих повноважень;
- нагляд за діяльністю інспекції;
- Прийняття рішень про порушення дисциплінарної справи стосовно аудиторів та суб'єктів аудиторської діяльності, а так само рішення про накладення адмін. стягнень;
- твердження графіка перевірок контролю якості;
- перегляд рішень атестаційної комісії та їх скасування при обґрунтуванні їх доцільності.

Інспекція буде:

- забезпечувати організаційно-технічну та методичну частину діяльності Ради з нагляду;
- здійснювати перевірки по контролю якості аудиторських послуг суб'єктів аудиторської діяльності, які здійснюють обов'язковий аудит фінзвітності підприємств, що становлять суспільний інтерес.

При Органі громадського нагляду буде функціонувати комісія з атестації, відповідальна за атестацію нових і професійне навчання вже існуючих аудиторів.

Для забезпечення фінансування діяльності **ОрГН** аудитори, які надають послуги з обов'язкового аудиту підприємствам, що становлять суспільний інтерес, зобов'язані:

- за кожним договором надання таких послуг сплатити фіксований внесок, розмір якого 3 мінізарплати, з кожного аудиторського звіту, підготовленого за результатами обов'язкового аудиту;

- внос в% від суми винагороди (без ПДВ) за договором з обов'язкового аудиту підприємств представляє суспільний інтерес, але не більше 2% суми винагороди.

Орган громадського нагляду має право оштрафувати аудиторську фірму (аудитора) на суму від винагороди за договором надання аудиторських послуг:

- до 30% сум винагороди - за недотримання вимог закону щодо забезпечення достатнього рівня кваліфікації в ході обов'язкового аудиту; за порушення умов визначення винагороди в ході обов'язкового аудиту; недотримання обмежень в частині надання послуг, передбачених ст.27; за порушення тривалості виконання завдань обов'язкового аудиту, ст.30 (не більше 10 років);

- до 10% сум винагороди - за надання послуг з обов'язкового аудиту фінансової звітності без чинного договору страхування цивільно-правової відповідальності перед третіми особами;

- з 01.01.2019 адмінштраф за неподання інформації ОрГН - від 1700 до 3400 грн, за повторне порушення протягом року - від 3400 до 8500 грн.

Аудиторській палаті (АПУ) делегують деякі повноваження ОрГН, і вона переформатується в професійне об'єднання, членами якого будуть не тільки аудитори, а й аудиторські фірми.

АПУ залишається неприбутковою установою і буде здійснювати професійне самоврядування аудиторською діяльністю.

Основні повноваження АПУ:

- реєстрація аудиторів та суб'єктів аудиторської діяльності (скасована плата за включення до Реєстру аудиторів і аудиторських фірм);

- контроль якості аудиторських послуг суб'єктів аудиторської діяльності, крім здійснюють обов'язковий аудит фінзвітності підприємства, що представляє суспільний інтерес;

- дисциплінарне провадження стосовно суб'єктів аудиторської діяльності, крім проводять обов'язковий аудит підприємств, що представляє суспільний інтерес;

- контроль за безперервним навчанням аудиторів, крім проводять обов'язковий аудит підприємств, що представляє суспільний інтерес.

В АПУ обираються 11 осіб, тільки з числа аудиторів.

АПУ міститься:

- за рахунок членських внесків, розмір яких визначають з'їзд аудиторів;

- аудитори представляють послуги з обов'язкового аудиту іншим юрособам, які не є підприємствами, що становлять суспільний інтерес, повинні сплатити - фіксований внесок - 0,3 мінізарплати, з кожного аудиторського звіту, за обов'язковий аудит;

- внос в% від суми винагороди (без ПДВ) за договором надання аудиторських послуг з обов'язкового аудиту, але не більше 2% суми винагороди.

2. Атестація аудиторів.

Аудитором може бути визнано особа яке:

- має вищу освіту;

- успішно здав кваліфікаційний і теоретичні іспити з 14 напрямками: стандарти професійної етики та професійної незалежності; МСА; методика проведення аудиту і знання законодавства; управління ризиками та внутрішній контроль; фінансовий аналіз;

управлінський облік; МСФЗ; теорія бух. обліку і складання звітності; податкове законодавство і законодавство з ЄСВ; господарське, цивільне та трудове законодавство; корпоративне законодавство і визнання банкрутом; інформаційні технології; фінанси підприємств; економіка підприємств і статистика.

- пройшов практичну підготовку.

Ті, хто має вищу освіту і досвід роботи на посаді бухгалтера, ревізора, юриста, фінансиста, економіста, помічника аудитора не менше 15 років або з досвідом роботи не менше 7 років і які пройшли стажування зможуть уникнути теоретичних іспитів і скласти кваліфікаційний іспит. За результатами успішного складання видається свідоцтво на 5 років.

Аудит мають право здійснювати незалежні аудитори, які мають сертифікат або працюють в складі фірми на підставі договору між замовником і ауд. фірмою. Ауд. послуги у вигляді консультацій можуть надаватися на підставі договору, вигляді письмового або усного звернення замовника до аудитора.

3. Організація функціонування аудиторських служб.

У договорі на проведення аудиту та ауд. послуг визначається предмет договору, терміни і період перевірки, обсяг ауд. послуг, розмір і умови оплати, відповідальність сторін і їх реквізити.

Замовник має право вільного вибору ауд. фірми.

Аудитор має право займатися ауд. діяльністю індивідуально, створити ауд. фірму або об'єднатися з іншими. аудиторами. Ауд. фірма має право надавати ауд. послуги, якщо в її складі є хоча б один сертифікований аудитор. Керівником фірми повинен бути аудитор має сертифікат. Статутний капітал не аудиторів має бути не > 30%.

Аудиторам забороняється безпосередньо займатися торговельною, посередницькою та виробничою діяльністю.

Аудитор не має право проводити аудит на підприємстві, якщо він:

1. має прями родинні відносин з керівником перевіряемого підприємства;
2. має особисті майнові інтереси на підприємстві, що перевіряється;
3. є членом керівництва, засновником, власником або працівником, що перевіряється пр-ку;
4. є працівником, співвласником дочірнього підприємства, філії чи представництва підприємства;
5. не може гарантувати виконання вимог щодо його незалежності.

Права аудиторів:

1. самостійно визначати форми і методи аудиту;
2. отримувати необхідні документи, які стосуються предмета перевірки у замовника або 3-х осіб (останні зобов'язані надати їх на вимогу аудитора, офіційно засвідченим замовником);
3. отримувати необхідні пояснення в письмовій чи усній формі від керівництва або працівників замовника;
4. перевіряти наявність майна, грошей, цінностей, вимагати від керівництва підприємства проведення контрольних оглядів, замірів виконаних робіт, визначення якості продукції, щодо яких проводиться перевірка документів;
5. залучати на договірних засадах до участі в перевірці фахівців різного профілю.

Обов'язки аудиторів:

1. дотримуватися вимог законодавства, стандартів аудиту та принципів незалежності аудиторів;
2. своєчасно подавати до АПУ звіт про свою аудиторську діяльність;

3. належним чином надавати ауд. послуги, перевіряти стан бухгалтерського обліку і звітності замовника, їх достовірність, повноту і відповідність чинному законодавству та встановленим нормативам;
4. повідомляти власників, уповноважених ними осіб, замовників про виявлені в процесі проведення аудиту недоліки ведення бухгалтерського обліку і звітності;
5. зберігати в таємниці інформацію, отриману при проведенні перевірки та наданні інших ауд. послуг;

За неналежне виконання своїх обов'язків аудитор несе відповідальність, визначену в договорі, який не може перевищувати фактично завданих замовнику збитків з його вини.

За неналежне виконання своїх професійних обов'язків може використовувати стягнення у вигляді попередження, призупинення дії сертифіката на термін до 1 року або його анулювання.

Ауд. фірма - це орг-ція, яка має право проведення ауд. діяльності на території України і займається виключно наданням ауд. послуг.

Вони можуть створюватися на основі будь-яких форм власності. Ауд. фірма має право надавати ауд. послуги, якщо в її складі є хоча б один сертифікований аудитор.

Метою професії незалежного аудитора є забезпечення високого професійного рівня послуг для досягнення максимальної ефективності праці.

Для досягнення цієї мети потрібно дотримуватися чотирьох основних вимог:

1. достовірність наданої інформації;
2. професіоналізм - висока компетентність при вивченні поставлених питань, володіння методиками проведення досліджень;
3. якість послуг - строга відповідність чинним нормативам і правилам аудиту;
4. довіру - впевненість в тому, що аудитором не будуть порушені етичні та професійні норми.

Для досягнення високої якості послуг ауд. фірми повинні мати певне забезпечення, яке ділиться на наступні види:

1. інформаційне забезпечення;
2. технічне забезпечення;
3. методичне забезпечення;
4. методологічне забезпечення;
5. ергономічне забезпечення.

Відносини замовника з аудитором регулюються контрактною системою оплати праці, заробітна плата аудиторів залежить від обсягів виконаних робіт, хоча деякі великі аудиторські фірми України використовують погодинну оплату праці.

Аудиторські служби як і всі господарюючі суб'єкти зобов'язані вести бухгалтерський облік госп. операцій, а також складати і подавати бухгалтерську і податкову звітність.

При проведенні перевірки замовник зобов'язаний: створити аудитору умови для своєчасного і якісного проведення аудиторської перевірки, надати всю необхідну документацію, пояснення і роз'яснення в письмовій та усній формі; не заважати діяльності аудитора у визначенні кола питань, кіт. підлягають перевірці; своєчасно виправляти виявлені аудитором порушення законодавства або встановленого порядку ведення бухгалтерського обліку або фін. звітності.

Замовник має право отримувати від аудитора вичерпну інформацію щодо вимог законодавства, кіт. стосуються проведення аудиту. Замовник несе відповідальність за повноту і достовірність документів, кіт. надані аудитору на перевірку.

Аудиторська перевірка не звільняє суб'єктів господарської діяльності від відповідальності за порушення порядку здійснення госп. діяльності та невідповідності фін. звітності законодавчим актам.

Аудиторська фірма - це організація, яка має право проведення аудиторської діяльності на території України і займається виключно наданням аудиторських послуг.

Аудиторські фірми класифікуються на:

- національні;
- міжнародні;
- великі;
- середні;
- малі;
- універсальні;
- спеціалізовані.

Аудиторські фірми можуть створюватися на основі будь-яких форм власності.

Метою професії незалежного аудитора є надання високого рівня професійних послуг. Для досягнення цієї мети необхідно дотримуватися чотирьох основних вимог:

- достовірність наданої інформації;
- професіоналізм - висока компетентність при вивченні поставлених питань, володіння різними методиками проведення досліджень;
- якість послуг - строга відповідність чинним нормативам і правилам аудиту;
- довіру - впевненість в тому, що аудитором не будуть порушені етичні та професійні норми.

Для досягнення високої якості послуг аудиторські фірми повинні мати певне забезпечення, яке ділиться на наступні види:

- інформаційне забезпечення;
- технічне забезпечення;
- методичне та методологічне забезпечення;
- ергономічне забезпечення.

Відносини замовника з аудитором регулюються контрактною системою оплати праці, заробітна плата аудиторів залежить від обсягів виконаних робіт, хоча деякі великі аудиторські фірми України використовують погодинну оплату праці.

Аудиторські служби, як і всі господарюючі суб'єкти, зобов'язані вести бухгалтерський облік господарських операцій, а також складати і подавати бухгалтерську і податкову звітність.

Залежно від тривалості і досвіду відносин між аудитором і клієнтом, можна уявити класифікацію клієнтів аудитора на рис. 2 Додатка.

При проведенні перевірки замовник зобов'язаний:

- створити аудитору умови для своєчасного і якісного проведення аудиторської перевірки;
- надати всю необхідну документацію, пояснення і роз'яснення в письмовій та усній формі;
- не заважати діяльності аудитора у визначенні кола питань, які підлягають перевірці;
- своєчасно виправляти виявлені аудитором порушення законодавства або встановленого порядку ведення бухгалтерського обліку та фінансової звітності.

Замовник має право:

- отримувати від аудитора вичерпну інформацію щодо вимог законодавства, які стосуються предмету перевірки.

Замовник несе відповідальність за повноту і достовірність документів, які надані аудитору на перевірку.

Аудиторська перевірка не звільняє суб'єкти господарювання від відповідальності за порушення порядку здійснення господарської діяльності та невідповідності фінансової звітності законодавчим актам.

Тема 3: Планування стадій і процедур аудиту.

1. Етапи аудиторської перевірки.
2. Планування аудиторської перевірки.
3. Інформаційне забезпечення процесу аудиту.
4. Аудиторські процедури.

1. Етапи аудиторської перевірки.

Умовно можна виділити наступні етапи аудиторської перевірки:

1 етап - діяльність до початку перевірки - відбувається знайомство з підприємством (ознайомлення з його бізнесом (МСА 310), напрямками діяльності, звітністю підприємства, установчими документами підприємства, оцінюється економічне середовище, стан обліку і т.п.).

Відповідно до МСА, аудиторська фірма повинна з'ясувати, перевірявся замовник раніше в інших аудиторських фірмах. Якщо так, то аудитору необхідно отримати згоду клієнта про звернення до попереднього аудитора, в разі відмови фірма повинна відмовитися від перевірки. Якщо дозвіл отримано, то фірма може письмово вимагати всю необхідну загальну інформацію, яка повинна бути проаналізована і по ній повинно бути прийнято адекватне рішення.

На аудиторську фірму покладено висока юридична і професійна відповідальність, тому навіть в умовах конкуренції на ринку аудиторських послуг необхідно з особливою обережністю приймати рішення про згоду на співпрацю з тим чи іншим клієнтом (рис.3 Додатки).

Відповідно до вимог МСА 210 «Умови домовленості про аудиторську перевірку» в обов'язковому порядку повинно складатися лист-зобов'язання.

Лист-зобов'язання- документує і підтверджує прийняття завдання аудитором, мету та обсяг аудиторської перевірки, ступінь відповідальності аудитора перед клієнтом, форму звітів і висновків. Відправлення листа клієнтові доцільна до укладення договору з замовником.

Якщо аудиторською фірмою приймається рішення про проведення аудиторської перевірки на даному етапі відбувається укладення договору на надання аудиторських послуг.

2 етап - планування аудиторської роботи - складаються плани і програми аудиту;

3 етап - проведення процедур аудиту і збір аудиторських доказів - вивчаються установчі документи, акти перевірок контролюючих органів, накази керівника, звітність підприємства, первинні документи і реєстри, виявляються порушення, невідповідності в звітності (у разі необхідності аудитором можуть уточнюватися і коректуватися плани і програми аудиторської перевірки) ;

4 етап - формулювання висновків і складання аудиторського висновку та звіту. Так само підписується акт приймання робіт за договором про ауд. перевірку.

2. Планування аудиторської перевірки.

У МСА 300 «Планування» говориться, про те, що аудитор повинен планувати аудиторські роботи так, щоб аудит був проведений ефективно і якісно.

Планування-розробка загальної стратегії і діяльного підходу до передбаченої суті, термінами і кордонів аудиту.

Стратегічне планування виступає як сполучна ланка між теорією і практикою проведення аудиторської перевірки.

Функції стратегічного планування: описова (забезпечує загальний опис перевірки); розпорядча (сприяє оформленню плану конкретної перевірки).

Рівні стратегічного планування:

1. Стратегічний рівень-розробка стратегії аудиторської перевірки;
2. Тактичний рівень-складання плану і програми аудиторської перевірки конкретного підприємства;
3. Оперативний рівень-коригування планових завдань, внесення змін і доповнень до плану і програми аудиторської перевірки.

Стратегічне планування передбачає побудову аудиту на поетапній основі. На 1-му етапі здійснюється розробка стратегії аудиту, метою якого є організація процесу аудиту та застосування загальної методології проведення перевірки відповідно до вимог МСА. На 2-му етапі, при складанні загального плану, програми перевірки, враховують сферу діяльності конкретного підприємства та його ризиків, обрану стратегію бізнесу і попередні взаємини з клієнтом.

Загальна схема планування аудиторських послуг представлена на рис.2

Основні вимоги до процесу планування:

- отримання знань про облікову систему підприємства, що перевіряється, його облікову політику і процесу внутрішнього контролю;
- визначення очікуваного рівня довіри до внутрішнього контролю суб'єкта перевірки;
- визначення та прогнозування змісту, часу проведення і обсягу аудиторських процедур;
- координація роботи молодших аудиторів і фахівців, що залучаються до перевірки.

Обсяг робіт з планування аудиту залежить від масштабу і складності перевірки, кваліфікації аудитора і його практичного досвіду, бізнесу клієнта, масштабів і розмірів підприємства, постійності замовника, змін законодавства.

Основні показники планування аудиторської перевірки: обсяг робіт, чисельність задіяного аудиторського персоналу, необхідність і кількість залучених фахівців, терміни перевірки, витрати і витрати на перевірку, очікуваний дохід. Залежно від очікуваного обсягу робіт розраховується бюджет часу на проведення аудиторської перевірки та вартість послуг.

На етапі планування складається план і програма аудиторської перевірки.

Загальний план перевірки складається з переліку робіт на основних етапах аудиторської перевірки, очікувані терміни виконання і витрати часу.

Програма аудиторської перевірки повинна бути розроблена на кожен об'єкт аудиторського контролю, вона повинна включати конкретні процедури перевірки, обсяг вибірки, методи, терміни проведення та виконавців. Також в програмі повинні приводитися посилання на робочі документи аудитора.

Рис 2. Загальна схема планування аудиторських послуг.

3. Інформаційне забезпечення процесу аудиту.

Інформаційне забезпечення аудиту - певним чином упорядкована сукупність інформації, яка формується і використовується на різних етапах аудиту.

Основа інформаційного забезпечення аудиту - це інформація, яка характеризує виробничу і фінансово-господарську діяльність (ФГД) суб'єкта.

Найбільш корисну інформацію про ФГД суб'єкта аудитор отримує з даних бухгалтерського обліку, внутрішньогосподарського контролю, фінансової та статистичної звітності. Також повинна використовуватися інформація, отримана з зовнішніх джерел (матеріали попереднього внутрішнього і зовнішнього аудиту, акти перевірок податкових органів, контрольно-ревізійних служб, позабюджетних фондів і т.п.)

В аудиторській перевірці використовується як фінансова, так і не фінансової інформації про діяльність підприємства, що перевіряється. Для об'єктивної оцінки фінансового стану підприємства, визначення ефективності використання матеріальних, трудових і фінансових ресурсів на виробництві, аудитору необхідно вивчати особливості організації та технології виробництва суб'єктів перевірки, використовувати матеріали контрольних обмірів, лабораторних аналізів.

Обсяг і зміст інформаційного забезпечення залежать від виду аудиторських послуг. Так, при аудиті фінансової звітності аудитор здебільшого покладається на інформацію бухгалтерського обліку, фінансової та статистичної звітності, а в процесі консультацій - на нормативні акти.

Класифікація інформації використовуваної в аудиті

ознака класифікації	вид інформації
За змістом інформації	Законодавча; Планово-нормативна; договірна; Організаційно-управлінська (установчі та інструктивні документи); технологічна; Фактографічна (дані первинних документів, облікових реєстрів)
За характером оцінки об'єктів аудиту	пряма; непряма; Опосередкована.
По суб'єкту аудиту	Внутрішня; Зовнішня.
За способом відображення інформації	алфавітна; цифрова; Алфавітно-цифрова; Графічна.
За способом подання	директивна; розпорядча; Звітна.
За ступенем інформаційної деталізації	аналітична; Синтетична.
За періодом формування інформації	Оперативна; Поточна; Прогнозна.
За ступенем перетворення інформації в процесі обробки	Вхідна; проміжна; Підсумкова.

За джерелами отримання інформації	Дані оперативного обліку; Бухгалтерського обліку та звітності; Статистичного обліку та звітності; Внутрішнього контролю; Зовнішнього контролю; Попереднього аудиторського контролю.
За ступенем доказовості	доказова; Недоказові.
За тривалістю зберігання	Тривалого терміну зберігання; Нетривалого терміну зберігання.
За способом формування інформації	вручну; У напівавтоматичному режимі; В автоматичному режимі.

4.Аудиторські процедури.

Аудиторські процедури - це система методичних дій аудитора, спрямованих на отримання достатніх і надійних доказів щодо об'єктів аудиту.

Фактори, що впливають на зміст аудиторських процедур:

- вид діяльності суб'єкта перевірки;
- форми і системи обліку, які використовуються на підприємстві;
- система внутрішньогосподарського контролю;
- застосування системи електронної обробки даних в системі бухгалтерського обліку.

Класифікація аудиторських процедур

ознака класифікації	Види аудиторських процедур
По відношенню до суб'єкта аудиту	узгоджені незалежні
об'єкти аудиту	загальні Приватні
Види (форми) перевірок	Оцінка внутрішнього контролю Тестування контрольних моментів Перевірка господарських операцій, по суті аналітичні процедури Перевірка окремих елементів і сальдо
Стадії (етапи) аудиту	Початковій стадії і її етапів стадії дослідження завершальній стадії
Види аудиторського контролю	внутрішнього аудиту зовнішнього аудиту
Використання методичних прийомів	однорідні комплексні
За змістом процесу аудиту	Основні допоміжні
Використання електронної обробки даних	комп'ютерного контролю ручного контролю

Тема 4: Методи аудиторської перевірки.

1. Загальнонаукові методи, які використовують в аудиті.

2. Специфічні методи аудиту.

1. Загальнонаукові методи, які використовують в аудиті.

Метод аудиту - це сукупність прийомів, за допомогою яких оцінюється стан об'єктів, які підлягають дослідженню.

В аудиторській практиці використовуються такі загальнонаукові методи:

- метод дедукції - методичний прийом, що дозволяє робити висновок, поступово переходячи від загальних законів, положень і понять до приватних;
- метод індукції - поступовий перехід від часткового до загального;
- метод аналізу - прийом, який вивчає предмет шляхом розчленування його на складові частини;
- метод синтезу - вивчення предмета в цілісності, єдності та взаємозв'язку його окремих об'єктів;
- аналогія - наукове дослідження, яким досягається пізнання ознак об'єктів на основі їх подібності з іншими;
- моделювання - заміна досліджуваного об'єкта моделлю;
- абстрагування - відволікання від тих чи інших властивостей і зв'язків об'єкта дослідження;
- класифікація - розподіл предметів, явищ і понять по класах і групах по їх загальних ознак.

2. Специфічні методи аудиту.

Специфічні методи - це методи, спрямовані на рішення спеціальних аудиторських завдань в ході перевірки.

Специфічні методи аудиту відповідно до МСА 500 «Аудиторські докази»:

- **інспекція** - дослідження записів, документів, фізичної наявності матеріальних активів, визначення їх необхідності для господарської діяльності клієнта, а також перевірка відповідних облікових записів і розрахунків (документальна перевірка);
- **спостереження і огляд** - візуальний нагляд за ходом виконання операцій або процедур з метою визначення способу їх виконання;
- **опитування** - пошук доказової інформації в усній і письмовій формі, отриманої у компетентних осіб на підприємстві;
- **запит (підтвердження)** - отримання від третіх осіб відповіді про певну господарської операції в письмовій формі;
- **підрахунок** - перевірка арифметичної точності записів, первинних документів, реєстрів бухгалтерського обліку та фінансової звітності;
- **аналітичний огляд** - вивчення важливих коефіцієнтів, тенденцій і інших даних, що характеризують розвиток суб'єктів перевірки, а також дослідження незвичайних змін;
- **узагальнення** - угруповання і систематизація всіх зібраних аудиторських доказів в процесі перевірки, а так само оцінка суттєвості виявлених недоліків;
- **анкетування** - отримання від керівництва підприємства і третіх осіб письмових відповідей на перелік заздалегідь сформульованих питань, які мають відношення до аудиторської перевірки, для отримання необхідних аудиторських доказів;

- **тестування** - отримання відповідей від аудитора, на перелік заздалегідь сформульованих питань по кожному об'єкту аудиторської перевірки.

Існує 2 види основних тестів, залежно від мети їх застосування: незалежні і тести на відповідність.

Незалежні тести аудиторів використовують для отримання підтвердження достовірності, повноти відображення операцій в обліку, їх законності і правильного відображення їх результатів у звітності.

Тести на відповідність зазвичай знаходять своє застосування в процесі аудиту з метою виявлення відповідності процедур внутрішнього контролю встановленим нормам, оцінці надійності та ефективності системи внутрішнього контролю, визначення ступеня довіри до результатів роботи внутрішнього аудиту. Відповідно до процедур здійснення аудиторські тести діляться на:

- ротаційні (при їх проведенні, об'єкти, які будуть перевірені аудитором, вибираються по черзі, на принципах ротації, тобто майже навмання);
- глибинні (являють собою певну вибірку операцій, які простежуються аудитором на всіх етапах їх здійснення та обліку);
- спрямовані (застосовуються для послідовного контролю за здійсненими операціями);
- наскрізні (являють собою обмежену форму глибинного тесту, яка може використовуватися, наприклад, для характеристики системи обліку).

- **сканування** - вивчення нетипових статей і подій.
- **аудиторська вибірка** - застосування незалежних процедур або процедур узгодження менш ніж до 100% статей в межах залишку по рахунку або групи операцій таким чином, що всі елементи вибірки мають можливість бути відібраними.

Всі методи можна об'єднати в такі групи:

- органолептичні (за допомогою органів почуттів);
- розрахунково-аналітичні;
- методи документального контролю;
- узагальнення результатів аудиту.

Документальна перевірка включає:

формальну перевірку - перевірка заповнення всіх реквізитів, реальності підписів і наявності необумовлених виправлень, підчисток, дописок в тексті і сумі;

арифметичну перевірку - контроль правильності підрахунків в первинних документах, облікових реєстрах і звітності;

перевірка документів, по суті - вивчення аудитором змісту господарської операції, її законності і доцільності, а так само встановлення її результатів.

Аудиторська вибірка.

Існує три методи вибору елементів для проведення аудиторських процедур з метою збору аудиторських доказів:

- суцільна перевірка документів;
- вибір окремих елементів;
- аудиторська вибірка.

Випадки, коли рекомендується суцільна перевірка:

- сукупність складається з невеликої кількості елементів, що володіють високою вартістю, ліквідністю або схильністю зловживань.
- аудиторські оцінки невід'ємного ризику і ризику контролю високі.
- повторюваний характер розрахунку або інший процес, що виконується в середовищі комп'ютерних інформаційних систем.

МСА 530 «генеральна сукупність» - це весь набір даних, з яких відбирається вибірка, і про яку аудитор бажає зробити висновки.

МСА 530 «стратифікація» - процес поділу генеральної сукупності на полсовокупності, кожна з яких представляє групу елементів вибірки з подібними характеристиками.

Аудитор може розділити генеральну сукупність на дві групи: а) елементи, які характеризуються високою вартістю і високим ризиком; б) всі інші елементи.

Вибір окремих елементів використовується аудитором на основі судження з використанням:

- знання бізнесу клієнта і минулого досвіду роботи;
- попередніх оцінок невід'ємного ризику і ризику контролю;
- результату аналітичних процедур;
- визначення незвичайних характеристик.

МСА 530 визначає вимоги до елементів вибірки:

- всі елементи вибірки повинні мати можливість бути відібраними;
- елементи повинні бути відібрані таким чином, щоб вибірка була репрезентативною, тобто щоб вона володіла тими ж характеристиками, як і відповідна генеральна сукупність.

Статистична вибірка - підхід до вибіркової перевірки, що володіє двома характеристиками: - випадковий відбір елементів; - застосування теорії ймовірності для оцінки результатів вибірки, включаючи оцінку ризику вибіркової перевірки.

Будь-яка інша підхід до вибіркової перевірки вважається нестатистичною вибіркою.

Аудиторська вибірка може застосовуватися в наступних випадках:

- при тестуванні внутрішнього контролю - вибірка за якісними ознаками;
- при проведенні процедур по суті - вибірка за кількісними ознаками;
- при здійсненні процедур, що мають подвійну мету, тобто дозволяють одночасно оцінити ризик контролю і перевірити вірогідність грошової суми або операцій.

МСА 530 передбачає три методи відбору елементів вибірки:

- *випадковий відбір* - побудова вибірки з використанням таблиць випадкових чисел або комп'ютерних програм, що генерують випадкові числа.
- *систематична відбір* - відбір елементів через певний інтервал;
- *несистемний відбір* - відбір елементів без проходження певної системи, при цьому всі елементи генеральної сукупності повинні мати шанс бути відібраними (застосовується тільки в разі нестатистичної вибірки).

Допустимим методом відбору є вибірка на основі вартісних величин.

Неприйнятним методом відбору елементів вибірки є груповий відбір - вибір послідовних чи суміжних елементів. Вибір першого елемента визначає вибір інших елементів.

Основні кроки при застосуванні тестування контролю з використанням аудиторської вибірки:

1. *Визначення мети тестування.* Загальна мета - визначення ефективного функціонування контролю відповідно до встановлених вимог.
2. *Визначення умов відхилень.* Умови відхилень означають вказівку на те, що процедура контролю не була виконана.
3. *Визначення генеральної сукупності.* Вона повинна відповідати цілям вибірки; охоплювати операції за весь період, що перевірявся; є повною.
4. *Визначення методу відбору елементів вибірки.* Будь-яка вибірка повинна бути репрезентативною стосовно генеральної сукупності.
5. *Визначення розміру або обсягу вибірки.* На розмір впливає: ступінь довіри аудитора до систем бух. обліку і внутрішнього контролю; допустима ступінь відхилення від встановленої процедури; очікувана ступінь відхилення від встановленої процедури в генеральній сукупності; необхідний аудитором рівень надійності.

6. *Виконання аудиторських процедур.* Після відбору всіх елементів вибірки аудитор повинен вивчити кожен з них для отримання доказів здійснення контролю.
7. *Оцінка результатів вибірки.* Аудитор повинен врахувати кількість виявлених відхилень і їх причини, а також порівняти фактичну ступінь відхилень з очікуваною.
8. *Документування процедури вибірки.* Робочі документи повинні відображати: опис тестуваної процедури контролю; мети тестування; визначення сукупності і елемента вибірки; опис умов відхилення; допустимий ризик, ступінь відхилення; метод визначення розміру вибірки і метод відбору елементів вибірки; результати вибірки; вплив результатів на аудиторську оцінку ризику контролю - загальний висновок аудитора.

Тема 5: Аудиторський ризик.

1.Поняття аудиторського ризику і його складові частини.

2.Власний ризик.

3.Ризик контролю.

4. Ризик виявлення.

5. Методика визначення аудиторського ризику.

1.Поняття аудиторського ризику і його складові частини.

Відповідно до МСА 400 «Оцінка ризику і внутрішній контроль», аудиторський ризик - поєднання, що аудитор може висловити невідповідну думку про фін. звітності, що має істотну недостовірну інформацію.

Підходи до проведення аудиту:

1. Підтверджує аудит - полягає в перевірці дуже великої кількості матеріалу, бухгалтерських записів для формулювання загального висновку. При цьому підході великі затрати праці та трудомісткість. Він найменш ризикований, проте існує ризик неправильного висновку про фактичний стан справ через неправильне тлумачення отриманих даних і їх узагальнення.

2. Процедурний аудит - аудитор перевіряє надійність діючих на підприємстві процедур обробки даних. При цьому підході існує ризик застосування невідповідних методів збору аудиторських доказів.

3. Системний аудит - оцінюється ефективність функціонування систем бухгалтерського обліку і внутрішнього контролю підприємства. При цьому оцінюються не власними дані, а якість їх отримання і контролю. Тому повністю уникнути ризику є неможливим.

4. Аудит зон ризику - вивчаються зони, в яких найбільш висока ймовірність виникнення і можливого не виявлення помилок або обману. Даний підхід є найбільш економічним, але і найбільш ризикованим.

Загальний аудиторський ризик, включає:

- власний ризик;
- ризик контролю;
- ризик виявлення.

2.Власний ризик.

Власний ризик являє собою всі можливі ризики, пов'язані з функціонуванням підприємства, тобто всі помилки і неточності, які можуть бути допущені в результаті діяльності підприємства.

Ризик виникнення цих помилок може бути пов'язаний з дією різних внутрішніх і зовнішніх факторів, що впливають на роботу підприємства, що перевіряється.

До внутрішніх факторів належать: кадрова політика, несвоєчасність прийняття управлінських рішень, політика управління підприємством. Ці фактори піддаються впливу за допомогою управлінських рішень.

До зовнішніх факторів належать: інфляція, зміни законодавства, недобросовісна конкуренція, нестійке економічне та політичне становище в країні і т.п. Ці фактори не піддаються впливу з допомогою управлінських рішень, їх можна тільки правильно оцінити.

Аудитор не може вплинути на власний ризик підприємства, але він повинен оцінити ситуацію, що склалася для того, щоб зосередити зусилля в ході перевірки на областях, пов'язаних з потенційними труднощами.

Власний ризик оцінюється аудитором на підготовчій стадії аудиту. При цьому використовується як інформація, надана замовником, так і інформація з інших джерел.

При оцінці власного ризику аудитор повинен звертати увагу на ті моменти, які можуть вплинути на якість бухгалтерської звітності, тобто ризик оцінюється на рівні фінансової звітності. Таким чином, від усієї сукупності відсікається коло ризиків підприємства, не пов'язаних зі складанням бухгалтерської звітності.

3.Ризик контролю.

Ризик контролю - це побоювання, що недостовірна інформація, яка може виникнути і бути суттєвою окремо або разом з іншою недостовірною інформацією не буде виявлена або своєчасно попереджена системою внутрішнього контролю.

Ризик контролю складається з ризику систем бухгалтерського обліку і ризику систем внутрішнього контролю.

Структура систем бухгалтерського обліку і внутрішнього контролю представлена на рис.5 Додатки.

На ризик контролю аудитор не може вплинути, але він повинен правильно його оцінити, щоб якісно спланувати свою перевірку. При цьому оцінюється надійність, ефективність і дієвість систем бухгалтерського обліку і внутрішнього контролю підприємства, що перевіряється.

Ризик систем бухгалтерського обліку полягає в тому, що можливо будуть допущені помилки або обман в результаті документування господарських операцій, неправильного їх відображення в регістрах бухгалтерського обліку і фінансової звітності. Для оцінки величини ризику системи бухгалтерського обліку аудитор повинен вивчити характер діяльності суб'єкта перевірки, найбільш часто повторювані господарські операції, а також виділити незвичайні, нетрадиційні операції і встановити викликали їх причини. Також вивчається система бухгалтерського обліку, що застосовується на підприємстві, сам процес ведення обліку та складання звітності, склад та кваліфікація працівників бухгалтерії, наявність посадових інструкцій і розподіл функціональних обов'язків між обліковим персоналом.

На величину ризику контролю впливає також факт виявлення помилок і неточностей в системі бухгалтерського обліку, виявлених попередньою аудиторською перевіркою, що знижує довіру до системи бухгалтерського обліку.

Аудиторська перевірка повинна бути проведена більш ретельно за статтями з відносно високим ризиком (каса, матеріальні запаси, нематеріальні активи, дебіторська і кредиторська заборгованість), особливо при низькій оцінці ефективності системи обліку.

В основу оцінки ефективності дії системи внутрішнього контролю, покладено припущення аудитора, що існуюча система внутрішнього контролю не може виявити допущені суттєві помилки в системі бухгалтерського обліку або не зможе їм запобігти.

Аудитор на підготовчому етапі детально вивчає структуру внутрішнього контролю, в яку входять:

- організаційна система - поділ обов'язків між керівництвом підприємства, кваліфікація і компетентність штату, виконання обов'язків і взаємний контроль над роботою управлінського персоналу;
- система документації та інформації - контроль правильності документального оформлення господарських операцій, відображення їх в облікових регістрах, контроль за можливим допущенням неточностей, контроль документообігу;
- матеріальні засоби захисту - наявність спеціально обладнаних приміщень, застосування системи кодів і т.п.;
- штат - вивчається політика підприємства щодо кваліфікації та компетентності фахівців, процедура прийому на роботу, заходи по підвищенню кваліфікації персоналу, розмір оплати праці і перевірка виконання покладених обов'язків;
- система спостереження - заходи по перевірці дієвості системи контролю.

Допоміжним інструментом при оцінці систем бухгалтерського обліку і внутрішнього контролю є анкети внутрішнього контролю, в яких викладені питання, які аудитор повинен задати в ході перевірки зазначених систем. З їх допомогою проводиться систематизація та аналіз даних, зібраних при оцінці систем бухгалтерського обліку і внутрішнього контролю.

Аудитора не цікавлять ті рішення і процедури, в рамках систем обліку і внутрішнього контролю, які не належать до фінансової інформації.

Якщо аудитор перевіряє підприємство тривалий час (більше 8 років), визначення ступеня ризику систем бухгалтерського обліку і внутрішнього контролю дещо полегшується, але з'являється ймовірність того, що аудитор не помітить зниження ефективності внутрішнього контролю в цілому або за окремими його напрямками, використовуючи дані про систему внутрішнього контролю, отримані при попередній перевірці.

4.Ризик виявлення.

Ризик виявлення - це та частка похибки у проведенні аудиторської перевірки, яку аудитор може собі дозволити при сформованих на підприємстві, що перевіряється системах бухгалтерського обліку та внутрішнього контролю при дотриманні умов якості проведення робіт і відповідності їх встановленим аудиторським стандартам.

Ризик виявлення складається з ризику аналітичного огляду і ризику тестового контролю.

Аудитор може прямо вплинути на даний ризик, тому що він є наслідком проведення аудиторської перевірки і результатом виконання аудитором процедур. За ризик виявлення аудитор несе повну відповідальність, тобто він визначає ступінь якості і рівень його діяльності. Аудитор повинен зробити все можливе, щоб звести ризик виявлення до мінімуму, тобто провести аудиторську перевірку так, щоб це давало найбільшу вірогідність виявлення істотних помилок. Цього можна досягти, проводячи велику кількість аудиторських процедур і правильно вибравши спосіб отримання аудиторських доказів.

Ризик виявлення визначається на підготовчому етапі і величина встановленого аудиторського ризику не є постійною величиною. Його значення може змінюватися і коригуватися в ході проведення аудиторської перевірки, тобто може збільшуватися число аудиторських процедур, змінюватися напрямок перевірки, план і програма роботи.

5. Методика визначення аудиторського ризику.

Єдиної методики визначення аудиторського ризику немає, вона, як правило, розробляється кожної аудиторською фірмою або окремим аудитором з урахуванням умов конкретної перевірки. Вибираючи методику визначення аудиторського ризику і його допустиму величину потрібно враховувати конкретні умови перевірки, її термін, характер

діяльності клієнта, компетентність і кваліфікацію аудитора, його попередній досвід ауд. перевірок. Прийнятна величина загального аудиторського ризику становить 1-5%.

Найбільш загальна методика розрахунку аудиторського ризику запропонована Р. Доджем і Дж. Робертсоном.

$$AP = PY * PK * PB,$$

де AP - аудиторський ризик;

PY - ризик систем обліку;

PK - ризик внутрішнього контролю;

PB - ризик виявлення.

Автори даної методики відзначали ряд важливих моментів:

✓ аудитор не може повністю довіряти системам обліку і внутрішнього контролю підприємства-клієнта, тому що в даному випадку ризик систем обліку або внутрішнього контролю зводяться до нуля ($PY = 0$ і $PK = 0$), а це означає, що і загальний аудиторський ризик дорівнює нулю, що неможливо, тому що кожна перевірка супроводжується певним ризиком;

✓ аудитор не може дозволити собі встановити високий рівень ризику виявлення (більше 5%) при високих ризиках систем обліку і внутрішнього контролю, тому що при цьому загальний аудиторський ризик буде занадто високий (більше 5%), чого допускати не можна, тому що перевірка буде вважатися проведеною неналежним чином.

$$AP = PY (0,8) \cdot PK (0,9) \cdot PB (0,05) = 0,36$$

✓ аудиторська перевірка буде вважатися проведеною на належному рівні, якщо аудитор встановить низький ризик виявлення (0,01) за повної недовіри до систем обліку і внутрішнього контролю.

$$AP = PY (1,0) \cdot PK (1,0) \cdot PB (0,01) = 0,01$$

З урахуванням наведеної вище загальної моделі аудиторського ризику і того, що ризик виявлення має дві складових, формула може бути представлена таким чином:

$$AP = PY * PK * PAO * PT$$

де, PAO - ризик аналітичного огляду;

PT - ризик тестового контролю.

Величина аудиторського ризику може виражатися в%, коефіцієнтах, абсолютних числових значеннях, а так само словесно (низький, середній, високий).

Тема 6: Аудиторські докази. Істотність помилки.

1. Аудиторські докази та джерела їх отримання.

2. Вимоги до аудиторських доказів, їх джерела отримання

3. Міжнародна класифікація порушень.

4. Оцінка суттєвості помилки.

1. Аудиторські докази та джерела їх отримання.

Відповідно до МСА 500 «Аудиторські докази», аудиторські докази - це інформація, яка підтверджує правильність відображення в обліку даних отриманих під час фактичної перевірки стану контролюваного об'єкта, які відбирає аудитор в процесі контрольних дій для видачі замовнику висновку про достовірність поданої звітності та правильності відображення в бухгалтерському обліку операцій, пов'язаних зі зміною стану перевірених об'єктів. Це інформація, яка підтверджує або спростовує дані звітності.

Щоб отримати узагальнений матеріал, який характеризував би правильність ведення бухгалтерського обліку і достовірність звітності, аудитор під час проведення аудиторської перевірки відповідно до заздалегідь розробленої програми, збирає по окремих об'єктах

контролю необхідні докази щодо відповідності їх чинному законодавству, встановленим стандартам і затвердженим положенням.

Аудиторські докази класифікуються за такими ознаками:

За джерелами отримання докази можуть поділятися на:

1) зовнішні докази - це документальні підтвердження і усні заяви третіх сторін (покупців, замовників, постачальників, підрядників, інших контрагентів підприємства, що перевіряється, банківські установи, попередні аудитори, та ін.);

2) внутрішні докази - це внутрішня документація замовника, документальні підтвердження і усні заяви, отримані аудитором від керівництва;

3) докази, отримані безпосередньо аудитором - це результати аналізу зовнішніх і внутрішніх доказів;

4) комбіновані - це різнохарактерні докази, зібрані з різних джерел інформації, які не суперечать один одному за своїм змістом.

Відповідно до етапів аудиту, докази слід розрізняти, на такі, які отримані на етапах:

1) підготовчому і проміжному;

2) фізичної перевірки;

3) заключному;

Докази, отримані на підготовчому і проміжному етапах, як правило, засвідчують рівень ефективності організаційної структури підприємства-клієнта, визначають структуру і зміст розділів бухгалтерського обліку клієнта, дають можливість оцінити якість внутрішнього контролю та, як результат - визначити зони ризику бізнесу клієнта. Вони визначають необхідність і обсяг отримання доказів на наступних двох стадіях, які складають основу процесу аудиторської перевірки.

Аудиторські докази, отримані на заключному етапі, є похідними. Вони являють собою результат аналізу застосовуваних процедур в ході аудиторської перевірки і дають можливість підтвердити достовірність або спростувати окремі докази по відношенню до об'єктів аудиторської перевірки, які формують зміст фінансової звітності.

За характером зв'язку між доказами і об'єктами аудиту докази поділяються на:

1) прямі, які можна отримати із первинних документів, реєстрів аналітичного та синтетичного обліку, управлінської звітності підприємства-клієнта. Це підтвердження, отримані з незалежних джерел за межами суб'єкта господарювання, які не потребують додаткового застосування певних процедур для підтвердження їх доречності чи достовірності факту, події або явища, які вивчаються;

2) побічні (другорядні) - це докази, які не забезпечують безпосереднього підтвердження точності і повноти досліджуваної інформації. Наприклад, аудиторські докази, зібрані на підготовчому етапі про високий рівень ефективності окремих облікових процедур і системи бухгалтерського обліку в цілому формують попередні висновки щодо відсутності істотних помилок у фінансовій звітності, які не носять переконливий характер.

За формою подання аудиторські докази розрізняють на:

1) документальні;

2) електронні;

3) усні.

Зібрані аудиторські докази відображаються аудитором в робочих документах у вигляді таблиць, блок-схем, запитів, тестів, опитувань, описів. Об'єктивність і обґрунтованість аудиторського висновку прямо пропорційна якості та кількості зібраних доказів і репрезентативності їх відображення.

2. Вимоги до аудиторських доказів, їх джерела отримання

Вимоги до аудиторських доказів:

1. необхідність - отримання конкретного необхідного свідчення, зміст якого характеризує об'єкт дослідження;

2. обґрунтованість - дані, наведені в первинних документах, облікових регістрах, формах звітності і ін. документації, підтверджується підписами конкретних виконавців;

3. повнота - обсяг міститься в доказі інформації, достатній для визначення стану об'єкта контролю (допускається певна ступінь ризику при вибірці);

4. правильність - дані повинні бути приведені всебічні.

Аудиторські докази, отримані самим аудитором, вважаються більш достовірними, ніж докази, отримані від суб'єкта перевірки або 3-х осіб.

Якість аудиторських доказів залежить від джерел їх отримання. Залежно від характеру аудиторської перевірки, її змісту і завдань, які висунуті клієнтом, аудитор обирає відповідні джерела інформації.

Такими джерелами аудиторських доказів можуть бути:

- первинні документи - відбивається зміст відповідних господарських операцій, представлені узагальнені дані про об'єкт контролю за певний період часу;
- облікові регістри - узагальнюються і накопичується інформація з відповідних первинних документів в розрізі їх економічного змісту;
- головна книга - відображаються залишки на початок і кінець періоду по всіх рахунках, їх обороти по дебіту і кредиту;
- бухгалтерська, статистична і податкова звітність;
- плани, кошториси, калькуляції і розпорядчі документи (накази, розпорядження);
- матеріали перевірок і ревізій, проведених податковими інспекціями, Державної аудиторської служби, цільовими фондами та іншими органами державного контролю;
- матеріали внутрішньогосподарського контролю (акти інвентаризацій, порівняльні відомості, рішення інвентаризаційних комісій);
- дані, отримані аудитором при проведенні документального та фактичного контролю об'єктів аудиту, попередні аудиторські висновки;
- письмові та усні пояснення працівників підприємства і 3-х осіб щодо змісту досліджуваних об'єктів.

Згідно МСА 500 аудиторські докази повинні відповідати двом критеріям:

кількісному (достатність);

якісному (доречність).

Достатність і доречність аудиторських доказів взаємопов'язані. Наприклад, низька якість зібраних аудиторських доказів щодо підтвердження класів операцій, залишків на рахунках, вимагає додаткового збору аудиторських доказів.

Фактори, які визначають достатність і доречність доказів:

- 1) характер аудиту;
- 2) ступінь аудиторського ризику;
- 3) розмір аудиторської вибірки;
- 4) ефективність системи внутрішнього контролю і бухгалтерського обліку замовника;
- 5) рівень компетентності і судження аудитора;
- 6) джерела і процедури отримання доказів.

Під час збору аудиторських доказів, слід враховувати спеціальні вимоги щодо їх достовірності:

- 1) аудиторські докази, отримані із зовнішніх джерел, є переконливіше, ніж докази, отримані з внутрішніх джерел;
- 2) аудиторські докази, зібрані самим аудитором, є більш вірогідним, ніж внутрішні і зовнішні докази;
- 3) аудиторські докази, отримані з внутрішніх джерел, слід вважати достовірними за умови ефективної системи внутрішнього контролю і бухгалтерського обліку замовника;
- 4) аудиторські докази, зібрані в письмовій формі, більш достовірні, ніж усні заяви;

5) аудиторські докази є переконливими, якщо вони, будучи зібраними з різних джерел і не суперечать один одному.

3. Міжнародна класифікація порушень.

У процесі перевірки аудитор повинен діяти обдумано і кваліфіковано і повинен організувати свою роботу таким чином, щоб бути готовим до розтину порушення норм, що спотворюють суть фінансової звітності. Обов'язково в своїй діяльності аудитор повинен дотримуватися презумпції невинності.

Основними причинами допущених спотворень і порушень є свідомі і несвідомі дії посадових осіб, які займаються підготовкою вихідних даних про результати діяльності підприємства і обробляють цю інформацію.

Класифікація порушень згідно МСА 240А «Шахрайство і помилки»:

- **помилка** - ненавмисні порушення у відображенні фінансової інформації, які виникають в результаті:

- арифметичної або канцелярську помилку в записах облікових даних;
- випадкового пропуску або неправильного уявлення окремих фактів;
- неправильного застосування принципів обліку;
- неправильних показань вимірювальних приладів;
- відхилень від правил здійснення контролю за дією посадових осіб при проведенні первинного обліку та складання звітності.

- **обман** - умисне неправильне уявлення фінансової інформації одним або декількома посадовими особами зі складу керівництва та службовців підприємства, що перевіряється. Обман здійснюється за допомогою:

- маніпуляції обліковими записами - навмисне використання неправильних бухгалтерських проводок або сторнованих записів з метою перекручення даних обліку і звітності;
- фальсифікації бухгалтерських документів - оформлення завідомо неправильних або фальшивих документів бухгалтерського зразка, які деформують істину;
- зміна записів в облікових регістрах або документах;
- знищення або пропуск записів, операцій або документів;
- відображення операцій без розкриття їх змісту.

- **порушення норм** - навмисне перекручування або розтрата активів господарського суб'єкта;

- основним видом порушення норм є шахрайство - порушення норм шляхом кримінально караного обману з метою отримання незаконної переваги.

- **незаконна дія** - дії, що суперечать закону, вчинені з наміром або без нього;

- **некоректність** - узагальнюючий термін, який охоплює всі порушення норм, включаючи обман, незаконні дії і помилки, тому що кваліфікація дій працівників підприємства, виходячи з презумпції невинності, може бути визначена тільки судом.

Встановити однозначно, допущена помилка або шахрайство, дуже важко, для цього потрібна, задоволена висока професійна кваліфікація аудитора або залучення експерта.

Відповідальність за попередження і розкриття обману і помилки покладено на керівництво підприємства, яке зобов'язане здійснювати внутрішній контроль.

Важливим завданням аудитора є перевірка законності і доцільності, скоєних на підприємстві, що перевіряється господарських операцій.

доцільність операцій визначається їх спрямованістю на виконання завдань, що стоять перед підприємством за умови дотримання законності.

законною операція вважається тоді, коли її зміст не суперечить нормативно-правовим і законодавчим актам.

При встановленні факту шахрайства, помилок і їх суттєвості в фінансових звітах підприємства, аудиторі необхідно звернути увагу на наявність умов, які збільшують ризик виникнення шахрайства і помилок. Основні з них визначені МСА 240 А, і це такі умови:

✓ **Склад і компетентність управлінського персоналу:**

-Вища керівництво підприємства складається з одного-трьох осіб, тобто немає розмежування владних повноважень і взаємного контролю; - усуваються недоліки системи внутрішнього контролю; - плінність кадрового складу; - недостатня кількість обліковців; - часта зміна менеджерів, юристів, внутрішніх аудиторів.

✓ **Особливі фактори роботи підприємства:** - занепад економічної діяльності, можливість банкрутства; - несумісність оборотного капіталу, прибутку і темпів розвитку підприємства; - погіршення якості виручки (збільшення обсягу продажу в кредит); - зниження темпів зростання прибутку; - значне вкладення в інші галузі; - залежність від одного замовника; - складання звітності в досить короткі терміни.

✓ **незвичайні операції:** - незвичайні господарські операції, особливо в період, ближчий до кінця року, які суттєво впливають на величину виручки; - операції з пов'язаними сторонами; - платежі за послуги (консультантам, юристам, агентам, експертам і ін.), Які здаються надмірними щодо обсягу наданих послуг.

✓ **Проблеми отримання необхідних аудиторських доказів:** - неадекватні записи одних і тих же операцій в різних книгах, журналах, звітах; - не відображення (пропуск) господарських операцій; - відсутність деяких документів; - розбіжності при зустрічній звірці; - зміни в показниках фінансово-господарської діяльності без пояснень; - нечіткі і необгрунтовані пояснення керівництва і аудиторські питання.

4.Оцінка суттєвості помилки.

При перевірці звітності підприємства аудитор відповідно до МСА 320 «Суттєвість в аудиті», оцінює виявлені в ній помилки, які за своєю суттю та змістом бувають:

1. істотні (матеріальні);
2. несуттєві (нематеріальні).

У фінансовому обліку і зовнішнього аудиту помилка або пропуск вважається суттєвою, якщо в результаті цього користувач даної звітності буде дезорієнтований в прийнятті своїх рішень або зазнає збитків.

Істотність помилки слід визначити на початку аудиторської перевірки, до її планування, а після цього з урахуванням встановленої межі суттєвості і величини аудиторського ризику необхідно розробити план і програму аудиту, здійснити необхідні аудиторські процедури, зібрати аудиторські докази, скласти аудиторський звіт і висновок.

Рівні суттєвості помилки:

I рівень - помилки, суми яких такі малі й за своїм змістом так незначні, що вони ніяк не можуть вплинути на рішення користувачів цієї інформації. Такі помилки вважаються нематеріальними.

II рівень - матеріальні помилки, що впливають на прийняття користувачем тих чи інших рішень, але, незважаючи на це зовнішня звітність в цілому об'єктивно відображає реальну дійсність і є корисною.

III рівень - помилки в обліку і зовнішньої звітності, які ставлять під сумнів достовірність і об'єктивність усієї звітної інформації в цілому. Покладаючись на таку викривлену інформацію, користувачі можуть прийняти в корені неправильне рішення.

Встановивши III рівень суттєвості помилки, аудитор вказує у своєму висновку негативну думку про стан обліку та фінансової звітності перевіреного підприємства з докладним описом виявлених фактів.

В Україні не існує чітких підходів у визначенні рівня суттєвості, і кожна аудиторська фірма розробляє свою політику застосування критеріїв суттєвості. Критерієм оцінки

суттєвості може бути лише те граничне значення можливої помилки в бухгалтерській звітності, яке змінить її до стану, що не дозволяє користувачеві цієї звітності зробити на її основі правильні висновки і прийняти економічно обгрунтовані рішення.

Оцінка того, що істотно, а що ні, є прерогативою самого аудитора. Перш за все, враховуються:

- 1) є у фінансовій звітності істотні (суттєві) помилки або невизначеності;
- 2) чи є суттєва інформація, яка не розкрита в пояснювальній записці до фінансової звітності;
- 3) наскільки адекватно застосовувалися облікові методики до значних бухгалтерським операціям або сальдо.

Оцінка суттєвості залежить від досвіду і кваліфікації аудитора, вона визначається для кожного клієнта з урахуванням обсягу і специфіки його діяльності. Послідовність дії аудитора при виробленні політики застосування критеріїв суттєвості можна уявити поетапно.

Етапи вироблення політики застосування критеріїв суттєвості відхилень:

1. Попередній розрахунок гранично допустимої суми помилок і пропусків по об'єкту.
2. Розподіл загальної величини гранично допустимої суми між елементами всередині об'єкта.
3. Визначення фактичної величини помилок за окремими елементами.
4. Узагальнення фактичної суми помилок.
5. Зіставлення попередньо розрахованої величини гранично допустимої суми помилок з фактично встановленою.

Зупинимося детальніше на кожному етапі.

1 етап - аудитор на основі професійного досвіду і попереднього аналізу звітності визначає межі граничної величини допустимих помилок і пропусків в ній, наявність яких не дезорієнтує користувачів інформації.

Помилки, що знаходяться нижче мінімальної межі, визнаються несуттєвими. Такі помилки і неточності у звітності вважаються нематеріальними і відносяться до 1-го рівня матеріальності помилок.

Помилки, що знаходяться вище максимальної межі вважаються суттєвими і оцінюються в залежності від приналежності до 2-го і 3-го рівня матеріальності.

Якщо ж помилка розташовується всередині зазначених кордонів, то аудитору потрібно додаткове залучення інформації та більш глибокий її аналіз з метою віднесення виявленої помилки до рівнів матеріальності. При визначенні таких меж аудитор здійснює індивідуальний підхід до кожного клієнта, вибирає певні критерії для розрахунку нижньої і верхньої меж гранично допустимої помилки.

Аудиторські фірми самостійно розробляють основні положення щодо застосування критерію суттєвості на практиці, зокрема щодо визначення меж гранично допустимих помилок і пропусків. У цих положеннях вказується приблизний відсоток помилок в загальній сумі обраного критерію для оцінки матеріальності. Використовуючи цю інформацію і результати аудиторських перевірок минулих років, аудитор на основі аналізу розраховує вартісну величину меж гранично допустимої помилки для кожного конкретного клієнта. На початковій стадії планування оцінка аудитором суттєвості може відрізнятися від аналогічної оцінки на стадії обробки результатів процедур аудиторської перевірки. Це може статися через зміну певних обставин в діяльності клієнта або інформованості аудитора під час поведінки перевірки.

2 етап - аудитор розподіляє загальну величину меж гранично допустимої помилки між елементами всередині вибраного критерію. Цей етап має велике значення при плануванні аудиту. Аудитор виділяє вузькі місця в звітності, що вимагають формування розширеної інформаційної бази для здійснення тестування і більш глибокого аналізу. Тим самим він раціоналізує витрати, концентруючи діяльність на ключових напрямках.

3 етап - в процесі аудиту вся фінансово-господарська діяльність підприємства умовно поділяється на кілька основних циклів, в кожному з них аудитор тестує як господарські операції, так і статті балансу, залучені в даний цикл.

4 етап - аудитор узагальнює суму помилок і пропусків по всьому тестуванню об'єкту.

5 етап - загальна сума фактичної помилки порівнюється з гранично допустимою величиною, попередньо визначеної на 1 етапі. Може бути кілька варіантів порівняння: 1) якщо загальна сума фактичної помилки перевищує максимальну межу попередньої, то правильність і об'єктивність звітності клієнта ставиться аудитором під сумнів; 2) якщо сума фактичної помилки за будь-якою рахунку менше мінімальної межі гранично допустимої помилки, то аудитор вважає, що виявлені помилки несуттєві і стаття балансу за цим рахунком відображає інформацію, максимально наближену до реальної дійсності; 3) якщо фактична сума помилок знаходиться між мінімальною та максимальними межами гранично допустимої помилки, аудитору необхідно розширити інформаційну базу тестування з метою збору додаткових фактів,

На підставі аналізу зібраних аудиторських доказів і тестування звітної та іншої інформації про підприємство-клієнта, аудитор висловлює свою професійну думку про правильність, об'єктивності та точності цих даних. У своєму звіті і укладанні він вказує рівень відповідності звітності реальної дійсності.

Істотність може розглядатися як межа допустимості помилки. Якщо помилки виходять за ці межі, аудитор повинен заново спланувати тест, переоцінивши свої висновки або наполягати на зміні фінансової звітності.

Основні проблеми, пов'язані з суттєвості полягають у тому, що:

- ✓ істотність встановлюється аудитором, а не користувачами (акціонери і т.п.), які є одержувачами звітності;
- ✓ її визначення не підлягає стандартизації і характеризується значною многоваріантністю в оцінці рівня суттєвості, тобто рішення одного аудитора може бути абсолютно не схожим на рішення іншого.

Вироблення спільної політики застосування критеріїв суттєвості дозволяє систематизувати дії аудитора при роботі з кожним конкретним клієнтом, а також враховувати найбільшу кількість негативних моментів в діяльності господарюючих суб'єктів з тим, щоб ступінь своєї впевненості могла бути підвищена щодо фінансової звітності того чи іншого клієнта.

Розглянемо приклад визначення рівня суттєвості.

Рівень суттєвості доходів і витрат встановлено в розмірі 2% від чистого прибутку. Якщо чистий прибуток підприємства Х становить 10000 грн., То рівень суттєвості буде дорівнювати 200 грн., А якщо чистий прибуток підприємства Y буде в розмірі 10 000 000 грн., То рівень суттєвості - 20000 грн.

Тому для підприємства Y необхідно встановити менший відсоток рівня суттєвості, оскільки сума в розмірі до 200000 грн. буде визнана аудитором несуттєвою. При великих оборотах діяльності підприємства рівень суттєвості повинен бути встановлений на мінімальному рівні, а для підприємств з невеликими оборотами - на максимальному.

Тому, доцільно у внутрішньо фірмових стандартах аудиторської компанії «Суттєвість» вказати мінімальний і максимальний межі суттєвості для елементів бухгалтерського балансу (активів, капіталу і зобов'язань) в розмірі 0,1 - 5% від суми відповідного елемента, для доходів і витрат - 0,1 - 2% від суми чистого прибутку.

Для активів, капіталу і зобов'язань рівень суттєвості можна встановити відповідно до суми: більше 100 млн.грн. - 0,1%, від 50 до 100 млн.грн. - 0,5%, від 10 до 50 млн.грн. - 1%, від 1 до 10 млн.грн. - 2%, від 500 тис. До 1 млн.грн. - 3%, від 100 до 500 тис.грн. - 4%, менше 100 тис.грн. - 5% від суми кожного елемента.

Для доходів і витрат рівень суттєвості можна вказати відповідно до суми: більше 100 млн.грн. - 0,1%, від 10 до 100 млн.грн. - 0,5%, від 1 до 10 млн.грн. - 1%, від 100 тис. До 1 млн.грн. - 1,5%, менше 100 тис.грн. - 2% від чистого прибутку.

Тема 7: Робочі документи аудитора.

1.Сутність, зміст і форма робочих документів аудитора.

2. Вимоги до робочих документів

Відповідно до МСА 230 «Документація», документальне оформлення аудиту складається з двох видів документів: робочих документів і підсумкової документації. Підсумкова документація включає аудиторський висновок і документацію, передану замовникові.

Робочі документи - це записи, в яких аудитор фіксує використані процедури, тести, отриману інформацію і зібрані докази, а також відповідні висновки, зроблені в ході аудиту.

Робочі документи повинні включати в себе всю інформацію, яку аудитор вважає важливою і яка підтверджує основні висновки, які він наводить у своєму висновку. Також в них повинно міститися опис всіх важливих моментів і обставин, з якими аудитор довелось зіткнутися при проведенні аудиту.

Функції робочих документів:

- забезпечення обґрунтування аудиторського висновку і відповідність загальноприйнятим в професійній практиці нормам;
- забезпечення реєстрації планування і виконання аудиту;
- полегшення процесу керівництва, огляду і контролю якості;
- сприяє виробленню методологічного підходу до процесу аудиторської перевірки;
- надання допомоги аудитору в його роботі.

Робоча документація повинна бути повною і докладною настільки, щоб інший аудитор, який не має зв'язку з попереднім аудитором, міг визначити по ній, яка робота була проведена і обґрунтувати зроблені висновки. Вона складається в міру просування процесу аудиту з тим, щоб важливі деталі і виникли проблеми не були упущені.

Основними цілями ведення робочої документації є:

- планування аудиторської перевірки;
- обґрунтування вибору методики і прийомів аудиту;
- документальне підтвердження виконаних аудитором процедур і проведених тестів;
- контроль за робочим часом і обґрунтованість оплати праці аудиторів;
- здійснення поточного контролю самим аудитором за виконанням загального плану і програми аудиту;
- забезпечення юридичної законності проведення аудиту та окремих його процедур;
- документальне оформлення ступеня аудиторського ризику;
- забезпечення обґрунтованості аудиторського висновку і засвідчення відповідності проведеної перевірки МСА;
- контроль за якістю проведеної перевірки і формування думки про кваліфікацію аудитора;
- надання допомоги аудитору в його роботі;
- отримання матеріалів для наступних аудиторських перевірок.

Кількість робочих документів, їх зміст та форма подання визначається самостійно аудитором з урахуванням наступних факторів:

- кваліфікації аудитора, його попереднього досвіду (як загального, так і на конкретному підприємстві);
- умов договору на проведення аудиту;
- внутрішніх стандартів і правил, встановлених аудиторською фірмою або приватним аудитором.

Робоча документація повинна бути складена професійно грамотно і забезпечувати доступність для прочитання.

З метою повторних перевірок все робочі документи повинні бути розділені на постійні (мають постійне значення і тільки доповнюються новою інформацією) і поточні (містять інформацію по аудиту окремого періоду).

2. Вимоги до робочих документів

Вимоги до аудиторських документів:

1. На 1-й сторінці робочого документа повинні бути вказані найменування аудиторської фірми і замовника, № і дата укладення договору.

2. Кожен робочий документ повинен мати назву і дату їх складання.

3. Інформація, що міститься в робочих документах інформація повинна бути повною і детальною.

4. Повинні бути складені чітко та розбірливо.

5. Умовні позначення і скорочення, використані в робочих документах, повинні бути пояснені на початку папки робочих документів.

6. Повинні бути наведені джерела інформації та дані про походження доданих документів.

7. Сторінки повинні бути пронумеровані.

8. На останній сторінці вказується прізвище аудитора, його підпис і дата.

Якщо до проведення перевірки залучаються асистенти аудитора, то план і програма перевірки повинні бути більш докладними, щоб їх можна було використовувати як інструкцію. Докази, отримані асистентами потрібно оформити таким чином, щоб аудитор міг зробити по ним чіткі висновки.

Інформація в робочих документах повинна бути достатньо повною для того, щоб:

- забезпечувати можливість контролю керівником аудиту його проведення;
- бути обґрунтуванням аудиторського висновку і звіту;
- підтверджувати узгодженість проведеного аудиту з прийнятими аудиторськими стандартами;
- забезпечувати ефективну допомогу аудиторам у плануванні та проведенні наступних перевірок цього суб'єкта;
- служити аудитору довідковим матеріалом з проведеного аудиту.

Класифікація робочих документів аудитора представлена на рис.7 Додатки.

Після завершення аудиторської перевірки вся складена робоча документація є власністю аудиторської компанії. Вона нікому не передається, а на вимогу клієнта на їх основі можуть видаватися довідки і роз'яснення.

Робочі документи аудитора не можуть розглядатися як частина фінансової документації клієнта. Їх не можна вимагати і вилучати в аудитора за винятком тих випадків, коли це передбачено рішеннями судових або слідчих органів.

Термін зберігання робочої документації стандартами не визначений і визначається аудиторською фірмою самостійно. Термін зберігання документації визначається як практикою аудиторської діяльності, так і терміном позовної давності у разі, якщо клієнт порушить справу проти аудиторської компанії. Мінімальний термін зберігання документації повинен бути не менше трьох років з моменту подання аудиторського висновку клієнтові.

Аудитор повинен забезпечити належне і надійне зберігання робочих документів, тому що аудиторська компанія несе відповідальність за розголошення конфіденційної інформації.

Тема 8: Складання та оформлення аудиторських висновків.

1. Структура аудиторського висновку.

2. Види аудиторських висновків.

3. Додаткова підсумкова робоча документація.

1. Структура аудиторського висновку.

При формуванні аудиторського висновку необхідно враховувати дію таких основних законодавчих та нормативних актів:

- Закон України «Про аудит фінансової звітності і аудиторську діяльність»;
- МСА 700 «Аудиторський висновок про фінансову звітність»;
- Вимоги до аудиторських висновків подається до Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку при реєстрації інформації та випуску цінних паперів, а так само надання регулярної інформації ВАТ та підприємствам - емітентам облігацій.

Згідно МСА 700, результати проведення аудиту оформляються у вигляді аудиторського висновку, який повинен містити ясно викладене уявлення про перевірену звітність. Воно не може служити підтвердженням абсолютної точності інформації і гарантій її правильності, воно може служити тільки підтвердженням перевіреності фінансової звітності клієнта.

Хоча аудитор несе відповідальність за свою думку про фінансову звітність, він не відповідає за саму звітність. Відповідальність за фінансову звітність покладено на управлінський персонал об'єкта, що перевіряється і аудит не звільняє керівництво клієнта від відповідальності.

Основною вимогою до аудиторського висновку, є його зрозумілість і доступність сприйняття.

Основні розділи (елементи) аудиторського висновку визначаються п.5-26 МСА 700. Аудиторський висновок може складатися в довільній формі, але обов'язково воно має містити такі розділи:

1. **Назва**- має бути присутня запис про те, що аудиторська перевірка проводилась незалежним аудитором або фірмою. Тут вказується прізвище аудитора, який проводив перевірку або назва аудиторської фірми, номер і дата видачі реєстраційного свідоцтва;
2. **Адресат** - повинно бути чітко визначено, кому адресується висновок, а також може бути зазначено, хто може бути користувачем інформації, наведеної в аудиторському висновку;
3. **Вступний параграф** - містить інформацію про склад перевіреної звітності, дату, на яку вона повинна бути складена, час і період перевірки, визначаються межі відповідальності керівництва підприємства і аудитора;
4. **Параграф, в якому описується обсяг (характер) аудиторської перевірки**- ця частина аудиторського висновку повинна подавати інформацію про те, що аудитор виконав всі необхідні процедури в процесі перевірки при сформованих умовах. З цією метою необхідно зробити посилання на те, що перевірку було проведено згідно МСА. Аудиторський висновок повинен містити вказівку про те, що перевірка була спланована і проведена з метою забезпечення достатньої впевненості в тому, що фінансова звітність не містить суттєвих викривлень. Обов'язково слід вказати основні види робіт, які були виконані аудитором:

- визначення того, чи відповідає фінансова звітність основним принципам обліку, встановленим обліковою політикою підприємства, або загальноприйнятим принципам обліку; - аналіз (шляхом тестування) аудиторських доказів, які дозволяють підтвердити зазначені в звітності суми і показники і наведені пояснення до них; - дослідження істотних облікових оцінок, зроблених керівництвом при підготовці фінансової звітності; - оцінка надійності систем бухгалтерського обліку і внутрішнього контролю підприємства, можливості виникнення помилок і їх суттєвого впливу на звітність; - здійснення вибіркового контролю; - оцінка загального подання фінансової звітності.

В кінці цього параграфа аудитор повинен підтвердити те, що їм зібрано достатньо якісних доказів, які є підставою для висловлення ним об'єктивної думки про фінансову звітність.

5. Параграф, в якому висловлюється думка про фінансову звітність- тут аудитор чітко формулює свою думку про те, чи є фінансова звітність достовірною, повною, об'єктивною, складеною відповідно до МСФЗ, П (С) БО і іншим законодавчим актам. Аудитор повинен оцінити об'єктивність звітності з усіх істотних аспектів .;

6. Дата аудиторського висновку- після проставлення дати аудиторського висновку, в нього не можуть бути внесені жодні зміни, не обумовлені з підприємством. Дата проставляється в день завершення перевірки (в цей же день висновок повинен бути передано замовнику з підписанням акту виконаних робіт).

Аудитор не може датувати свій висновок раніше, ніж буде затверджена фінансова звітність керівництвом підприємства. Перед оприлюдненням звітності можуть бути виявлені події, які існували на дату складання висновку, про які аудитор не був проінформований і які суттєво впливають на звітність. У такому випадку аудитор може доповнити свій висновок спеціальним додатком. При цьому можливе подвійне датування висновку;

7. Адреса аудиторської фірми- вказується фактичний і юридична адреса фірми і контактні телефони;

8. Підпис аудиторського висновку- аудиторський висновок і перевірена звітність підписується незалежним сертифікованим аудитором від імені аудиторської фірми (із зазначенням номера сертифіката та терміну його дії). Аудиторський висновок скріплюється печаткою аудиторської фірми або особистою печаткою аудитора.

Після підписання аудиторського висновку і вручення необхідної кількості примірників клієнту, аудитор повинен попередити його про відповідальність за несвоєчасне надання податкової інспекції та іншим державним органам, аудиторського висновку, в разі проведення обов'язкового аудиту.

2. Види аудиторських висновків.

Відповідно до МСА 700 аудиторський висновок може бути, безумовно-позитивним і модифікованим:

- **безумовно- позитивним з пояснювальним параграфом;**
- **умовно-позитивним;**
- **негативним;**
- **відмова від надання висновку про фінансову звітність підприємства.**

Безумовно-позитивна думка має виражатися тоді, коли аудитор дійшов висновку про те, що фінансова звітність надає достовірну об'єктивний стан відповідно до встановлених основами фінансової звітності.

Безумовно- позитивний висновок може бути видано при дотриманні наступних умов:

✓ річна фінансова бухгалтерська звітність складається з таких обов'язкових форм: Баланс, Звіт про фінансові результати, Звіт про рух грошових коштів, Звіт про власний капітал, Примітки;

- ✓ аудитор отримав достатню кількість аудиторських доказів та всі необхідні пояснення від керівництва та персоналу підприємства;
- ✓ надана інформація достатня для відображення реального стану об'єкта перевірки;
- ✓ є адекватні дані з усіх питань, суттєвим для достовірності та повноти змісту інформації;
- ✓ фінансова документація складена на основі, прийнятої на підприємстві системи бухгалтерського обліку та сама ця система відповідає існуючим законодавчим і нормативним вимогам;
- ✓ звітність складена на підставі дійсних звітних даних і не містить суперечностей;
- ✓ за формою звітність складена належним чином;
- ✓ показники фінансової бухгалтерської звітності є порівнянними з аналогічними показниками в інших фінансових не бухгалтерських звітах;
- ✓ аудитор може підтвердити можливість подальшого функціонування підприємства;
- ✓ при складанні звітності враховано вплив подальших після дати балансу подій;
- ✓ якщо відбувалася зміна облікової політики, принципів і методів обліку, то це належним чином розкрито у Примітках до звітності;
- ✓ були виявлені обставини, що вимагають доповнення аудиторського висновку пояснює параграфом або видозміни формулювань.

У всіх інших випадках згідно МСА аудитор складає модифіковане аудиторський висновок. Якщо аудитором виявлено окремі обставини (чинники), які є важливими, але не впливають на його думку, то видається безумовно-позитивний висновок з пояснює параграфом або так званими прикінцевими положеннями. включення пояснює параграфа не впливає на думку аудитора. МСА 700 рекомендує включати цей параграф після параграфа, який містить думку аудитора. У ньому зазвичай дається посилання на те, що цей фактор не є підставою для висловлення умовно-позитивної думки.

Прикладами необхідності доповнення, безумовно-позитивного висновку, що пояснює параграфом або видозміненими формулюваннями можуть бути такі ситуації: частина роботи аудитора з проведення перевірки виконана іншим аудитором або висновок частково ґрунтується на укладенні іншого аудитора; аудитор погоджується з відхиленням від загальноприйнятих принципів обліку складання звітності (погоджується з обґрунтуванням керівництва підприємства); аудит за попередні періоди проводився іншим аудитором; за попередні періоди аудит не проводився (аудит здійснюється вперше) і т.п.

Якщо під час перевірки у аудитора виникають якісь сумніви в наданій звітності, то він не може видати, безумовно-позитивний висновок, тому що виникає або невизначеність (аудитор не може сформулювати думку), або незгоду (аудитор може сформулювати думку, але вона суперечить даним перевіреної фінансової інформації).

Причини невизначеності (непевності):

- ✓ обмеження в обсязі аудиторської роботи у зв'язку з тим, що аудитор не може отримати всю необхідну інформацію та пояснення і не має можливості виконати всі необхідні аудиторські процедури;
- ✓ аудитор не може виконати всі необхідні процедури через обмеження в часі, встановленого підприємством-клієнтом;
- ✓ конкретні ситуаційні обставини, невпевненість у правильності висновків з різних обставин (спірне рішення у судовій справі; неоднозначність тлумачення окремих положень законодавчих актів; багатоваріантність управлінських і технологічних рішень).

Причини незгоди:

- ✓ неприйнятність системи або методів обліку;
- ✓ розбіжності в судженні щодо відповідності фактів або сум у фінансовій звітності, даними обліку;
- ✓ незгоду зі ступенем і способом відображення фактів в обліку та звітності;

- ✓ не враховано вплив подальших подій на звітність;
- ✓ невідповідність проведення або оформлення операцій діючої законодавчо-нормативній базі.

Невизначеність і незгоду можуть бути істотними (фундаментальними) і несуттєвими (нефундаментальними).

Невизначеність і незгоду є фундаментальними, якщо вплив викликали їх факторів настільки велике, що може істотно спотворити дійсний стан справ в цілому. Вони істотно спотворюють звітність або не дозволяють аудитору сформулювати думку про звітність. Також аудитор повинен враховувати сукупний ефект усіх невизначеностей і незгод.

Наявність нефундаментальних невизначеностей або незгод дає аудитору підстави для видачі умовно-позитивного висновку. Якщо він видає умовно позитивний висновок в зв'язку з не фундаментальною невизначеністю, то він формулює відмову у висновку з конкретного питання. Якщо ж це пов'язано з наявністю нефундаментального незгоди, то він повинен його сформулювати в ув'язненні по конкретних моменти.

У всіх випадках, коли аудитор видає не безумовно позитивний висновок, він повинен описати у висновку всі істотні причини свого судження. Ця інформація повинна бути коротко викладена в окремому розділі висновку і передувати розділу «Висновки аудитора про належну аудиту звітності». У ньому може бути зроблено посилання на більш докладний опис зазначених моментів у додатковій документації.

Наявність фундаментального незгоди є підставою для видачі негативного висновку. Негативне аудиторський висновок відповідно до п.39 МСА 700 слід висловлювати лише тоді, коли вплив будь-якого незгоди з керівництвом настільки істотно і глибоко для фінансової звітності, що, на думку аудитора, недостатньо модифікувати висновок, щоб розкрити спотворення або неповний характер фінансової звітності. Тобто, видаючи негативний висновок, аудитор показує, що, на його думку, фінансова звітність не відповідає встановленим вимогам, не є достовірною і об'єктивною, показники її суттєво спотворені. При цьому повинно мати місце незгода, яке носить істотний характер. Незгода може ставитися як в цілому до фінансової звітності, так і до окремих її частин (конкретним звітним формами, визначеними їх розділів або показників).

Виявлені аудитором суттєві порушення облікової політики, значні спотворення сум у фінансовій звітності, недостатнє розкриття інформації, порушення чинного законодавства призводять до видачі негативного аудиторського висновку, а виявлені незначні (несуттєві) порушення - до складання умовно-позитивного висновку.

Можливість видачі негативного аудиторського висновку і відмови від висловлення думки в окремих випадках обумовлюють в договорі на проведення аудиторської перевірки із зазначенням того, що це не впливає на виплату аудитору (аудиторській фірмі) гонорару за проведену перевірку.

Наявність фундаментальної невизначеності є підставою для відмови від видачі висновку. Цей висновок видається, якщо обмеження обсягу перевірки дуже значне, в результаті чого аудитор не може отримати достатню кількість необхідних аудиторських доказів і відповідно сформулювати обґрунтоване об'єктивну думку про фінансову звітність. Обмеження в обсязі перевірки можуть виникнути як з вини підприємства (встановлення дуже стислих термінів перевірки, незгода керівництва на відсилення запитів для підтвердження дебіторської та кредиторської заборгованості; відмова аудитору у спостереженні за проведенням інвентаризації і т.п.), так і внаслідок об'єктивних обставин.

При видачі даного висновку, аудитор повинен вказати на неможливість сформулювати на підставі наведених документів висновок про стан справ.

Перш ніж прийняти рішення про видачу відмови від думки, аудитор дуже ретельно повинен проаналізувати результати перевірки, переконатися, що не існує додаткових шляхів розширення обсягу перевірки та поповнення необхідних аудиторських доказів, переконатися, що складання умовно-позитивного та негативного висновку за даних обставин неможливо.

Визначення виду аудиторського висновку в структурованому вигляді представлені на рис.8 Додатки.

Якщо прорахунки і відхилення, виявлені аудитором, були усунені до моменту складання аудиторського висновку, то можлива видача умовно позитивного висновку. При цьому в ньому має бути зазначено, що показники фінансового стану є достовірними з урахуванням ліквідації цих відхилень за станом на відповідну дату (яка передує даті складання висновку).

Якщо ж в ході аудиторської перевірки, аудитор порушив умови незалежності, то він не має права видавати аудиторський висновок.

3. Додаткова підсумкова робоча документація.

Додаткова підсумкова документація не є обов'язковою і видається замовникові тільки в разі, якщо аудитор вважає це необхідним або коли це обумовлено в договорі (доп. Угоді) між аудитором і клієнтом.

Додаткова підсумкова документація оформляється як додаток до аудиторського висновку, якщо на нього є посилання в ув'язненні або як самостійний документ. Найчастіше вона складається в формі самостійного документа, тому що в ньому відбивається конфіденційна інформація, що стосується розмірів порушень, можливих штрафних санкцій, рекомендацій щодо усунення порушень або уникнути їх в майбутньому.

Аудитор самостійно визначає форму і зміст додаткової документації. Вона оформляється як «Аудиторський звіт», «Звіт про проведення аудиту», «Аналітичний огляд» або «Зауваження та рекомендації за результатами аудиторської перевірки».

Найбільш поширеною назвою додаткової документації аудитора є «Аудиторський звіт».

Аудиторський звіт - документ, адресований керівникові, власнику, загальним зборам учасників (акціонерів) господарюючого суб'єкта, що містить докладні відомості про хід аудиторської перевірки, виявлені відхилення від встановленого порядку ведення бухгалтерського обліку, порушення у фінансовій звітності, а також іншу інформацію, отриману в результаті проведення аудиторської перевірки і що є підставою для складання аудиторського висновку.

Аудиторський звіт повинен містити:

- назва;
- найменування адресата;
- вступну частину;
- аналітичну частину;
- підсумкову частину.

Аудиторський звіт повинен бути підписаний посторінково аудитором (аудиторами), які здійснювали аудиторську перевірку фінансової звітності.

Аудиторський звіт надсилається замовнику аудиторської перевірки із зазначенням всіх необхідних реквізитів замовника.

У вступній частині аудиторського звіту містяться реквізити аудиторської організації, в тому числі номер і дата реєстрації в Реєстрі АПУ, відомості про аудиторів та інших осіб, які брали участь в аудиторській перевірці, а також підстава для проведення аудиторської перевірки та загальна характеристика діяльності господарюючого суб'єкта.

У аналітичну частину аудиторського звіту повинні бути включені:

результати перевірки стану бухгалтерського обліку та фінансової звітності;

результати перевірки дотримання законодавства при здійсненні фінансово-господарської діяльності;

результати перевірки правильності обчислення і сплати податків та інших обов'язкових платежів;

результати перевірки збереження активів.

Інформація про результати перевірки стану внутрішнього контролю господарюючого суб'єкта повинна включати:

загальну оцінку відповідності системи внутрішнього контролю масштабам і характеру діяльності господарюючого суб'єкта;

опис виявлених в ході аудиторської перевірки істотних невідповідностей системи внутрішнього контролю масштабам і характеру діяльності господарюючого суб'єкта.

Інформація про результати перевірки стану бухгалтерського обліку та фінансової звітності господарюючого суб'єкта повинна включати:

оцінку дотримання встановленого порядку ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності;

опис виявлених в ході аудиторської перевірки істотних порушень встановленого порядку, ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності.

Інформація про результати перевірки дотримання господарюючим суб'єктом законодавства при здійсненні фінансово-господарських операцій повинна включати:

оцінку відповідності здійснених господарюючим суб'єктом фінансово-господарських операцій законодавству;

опис виявлених в ході аудиторської перевірки істотних невідповідностей скоєних господарюючим суб'єктом фінансово-господарських операцій законодавству.

Інформація про результати перевірки правильності обчислення і сплати податків та інших обов'язкових платежів повинна включати:

оцінку правильності складених та поданих до відповідних органів розрахунків податків та інших обов'язкових платежів;

опис фактів порушення встановленого порядку обчислення та сплати податків і інших обов'язкових платежів, відхилень при визначенні бази оподаткування.

Результати перевірки збереження активів повинні ґрунтуватися на інвентаризації активів і включати відомості про їх фактичну наявність і збереження.

Підсумкова частина аудиторського звіту повинна містити рекомендації аудиторської організації щодо усунення виявлених відхилень і порушень, а також пропозиції та консультації щодо підвищення ефективності фінансово-господарської діяльності господарюючого суб'єкта.

Аудиторська організація несе відповідальність за складання аудиторського звіту відповідно до законодавства.

Інформація, що міститься в аудиторському звіті, є конфіденційною і не підлягає розголошенню. За розголошення інформації особи, які отримали доступ до цієї інформації, притягуються до відповідальності відповідно до законодавства.

Після завершення аудиторської перевірки, щонайменше, один екземпляр всієї підсумкової документації залишається в аудиторській фірмі.

3. ПЛАНИ ПРАКТИЧНИХ (СЕМІНАРСЬКИХ) ЗАНЯТЬ, ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Теми семінарських, практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна форма	заочна форма
1	Тема 1. Сутність, предмет та об'єкт аудиту	4	-
2	Тема 2. Нормативно-правове забезпечення аудиту	4	-
3	Тема 3. Організація аудиторського процесу	4	-
4	Тема 4. Вибір аудиторських процедур в ході перевірки	4	-
5	Тема 5. Розрахунок аудиторського ризику	4	-
6	Тема 6. Помилки та можливості обману. Аудиторські докази	4	-
7	Тема 7. Порядок оформлення робочих документів аудитора	4	-
8	Тема 8. Аудиторський висновок та інша підсумкова документація	4	-
	Разом	32	-

Тема 1. Сутність, предмет та об'єкт аудиту

Завдання 1. Фірма К з метою розширення виробничої діяльності звернулася в банк з проханням в січні 2019 р надати їй кредит. Банк запросив бухгалтерську звітність організації за 2018 р і аудиторський висновок про її достовірність. Фірма К відповідно до положення про критерії обов'язковості підтвердження бухгалтерської звітності незалежними експертами не підлягає обов'язковій аудиторській перевірці. У листопаді 2018 р в фірмі, податковою інспекцією було проведено документальну перевірку. Фірма К пропонує акт документальної перевірки податкової інспекції використовувати в якості підтвердження достовірності бухгалтерської звітності.

Потрібно визначити, чи прийме банк, даний документ для розгляду, з метою надання комерційного кредиту на розвиток виробництва фірми К.

Завдання 2. Аудиторська фірма отримала дві пропозиції по проведенню перевірок: від фірми К і від фірми Л.

Фірма К існує на ринку більше п'яти років, обов'язковій аудиторській перевірці відповідно до критеріїв не підлягає. За результатами документальної перевірки податковими органами на фірму були накладені штрафні санкції. Погашення заборгованості перед бюджетом по штрафним санкціям призведе до порушення фінансової стійкості організації. Тому фірма К вирішила звернутися до аудиторської фірми з метою зменшення обсягу штрафних санкцій, накладених податковою інспекцією. Фірма К пропонує заплатити за послуги аудиторській фірмі 50 000.

Фірма Л існує на ринку три роки. Як підприємство з участю іноземного капіталу, вона підлягала обов'язковій аудиторській перевірці. Але в цьому році фірма Л вирішила змінити аудиторську фірму та звернулася з пропозицією про укладення договору на перевірку бухгалтерської звітності в названу вище аудиторську фірму. Фірма Л пропонує за послуги за договором заплатити аудиторській фірмі 38 000 грн.

Аудиторська фірма має обмеження в штатних співробітників. За умови укладення договорів за двома пропозиціями їй необхідно залучати позаштатних співробітників.

Потрібно визначити, чи слід приймати аудиторській фірмі обидві пропозиції, а якщо необхідно прийняти одне, то яке.

Завдання 3. При перевірці магазину аудитор отримав інформацію про нещодавно проведеної інвентаризації. Від керівництва він отримав такі відомості:

- 1) матеріальна відповідальність покладена на двох комірників;
- 2) в картках обліку руху товарно-матеріальних цінностей не показується рух по товарах, що надійшли на дату, що передуює дню проведення інвентаризації. Отже, ці дані недоступні для осіб, які проводили інвентаризацію;
- 3) звіряння результатів інвентаризації з документальним відображенням проведена бухгалтером;
- 4) пошкоджені товарно-матеріальні цінності враховані в документах (в тому числі і в інвентаризаційних відомостях) і не позначені.

Потрібно визначити, на які моменти найбільше повинен звернути увагу аудитор.

Завдання 4. Аудитор перевіряє підприємство, значна частина основних засобів якого становить вартість будівель.

Потрібно пояснити, яким чином слід перевірити наявність у підприємства права власності на ці будівлі.

Завдання 5. Фірма К в грудні 2018 р звернулась до аудиторської фірми з пропозицією укласти договір про надання послуг з відновлення аналітичного обліку за 2018 р. Договір був укладений, послуги надані і оплачені в грудні 2018 р. У лютому 2019 р. фірма К звернулась до аудиторської фірми з пропозицією укласти договір на надання послуг з підтвердження бухгалтерської звітності за 2019 р

Потрібно:

1. Встановити, чи прийме цю пропозицію аудиторська фірма.
2. Чи може аудиторська фірма укласти договір на надання послуг з підтвердження бухгалтерської звітності фірми К за 2019 р.

Тема 2. Нормативно-правове забезпечення аудиту

Завдання 1. Аудитор, який має договір на довгострокове обслуговування, не отримав оплату за проведену в минулому році перевірку. Він поставив умову, що якщо робота не буде оплачена, він не приступить до перевірки бухгалтерської звітності за поточний рік. Клієнт відповів, що результати перевірки за цей рік мають критичне значення, оскільки в разі несвоєчасного отримання висновку або отримання не безумовного висновку фірма не зможе отримати додаткове фінансування. Після виконання перевірки за цей рік аудитор отримає всю оплату за два роки.

Потрібно визначити, якого роду проблема незалежності стане перед аудитором, якщо він вирішить проводити перевірку в цих умовах.

Завдання 2. Клієнт попросив зробити йому копії робочих паперів аудитора, щоб до перевірки наступного року він заздалегідь підготував всю необхідну документацію (з метою економії коштів і часу).

Потрібно визначити, яка проблема виникає з точки зору незалежності.

Завдання 3. Ви аудитор фірми К. Ваша аудиторська фірма бажає переїхати в інший офіс, і фірма К пропонує вам дуже зручне приміщення в будівлі, власником якого вона є.

Потрібно визначити, які проблеми виникають у зв'язку з цією пропозицією.

Завдання 4. Фірма К звернулась до аудиторської фірми з проханням про організацію переходу на комп'ютеризовану форму обліку.

Аудиторська фірма вже не перший рік здійснює аудиторські перевірки бухгалтерської звітності фірми К і добре володіє особливостями організації фінансового та управлінського обліку, проблемами облікової роботи і може чітко сформулювати основні завдання при постановці комп'ютеризованого обліку.

Потрібно визначити, який вплив може надати даний вид послуг на незалежність аудитора при висловленні думки про стан бухгалтерської звітності фірми К.

Завдання 5. Один із засновників фірми Д вимагає укласти договір з аудиторською фірмою на надання послуг з перевірки правильності організації бухгалтерського обліку з метою дати обґрунтування відсторонення від займаної посади генерального директора. Обсяг плати за послуги засновник пропонує визначити в залежності від ступеня досягнення поставленої мети.

Потрібно встановити дії аудиторської фірми.

Тема 3. Організація аудиторського процесу

1. Необхідно скласти загальний план аудиторської перевірки фінансової звітності ТОВ «Восторг» за 2018 рік.

2. Необхідно скласти програму аудиту грошових коштів ТОВ «Восторг» за 2018 рік.

Завдання 1. Є бухгалтерська, економічна і юридична документація фірми-клієнта (наприклад, баланс, звіт про прибутки і збитки, звіт про рух капіталу, звіт про рух грошових коштів, додаток до бухгалтерського балансу, пояснювальна записка, кон'юнктурний огляд виробнича програма, накази, господарські договори, штатний розклад, схема документообігу, аудиторський висновок за попередній рік і ін.).

потрібно:

1. Встановити, які відомості повинен отримати аудитор в ході планування.
2. Визначити, за допомогою яких процедур слід планувати проведення перевірки (загальний підхід).

Тема 4. Вибір аудиторських процедур в ході перевірки

Завдання 1. Основна мета аудиту - перевірка бухгалтерської звітності з метою висловлення думки за її результатами. Ця перевірка вимагає застосування певних прийомів і методів.

Потрібно, виходячи з вищезгаданого, пояснити, навіщо аудитор виконує наступні процедури:

- 1) оцінює систему внутрішнього контролю,
- 2) перевіряє систему ведення облікових записів;
- 3) перевіряє документи на предмет дозволених відображених в них операцій;
- 4) шукає підтвердження (докази) окремих положень;
- 5) виконує тести на відповідність і по суті.

Тема 5. Розрахунок аудиторського ризику

Завдання 1. Ваш клієнт володіє трьома великими магазинами. У кожному з них кілька відділів. Всі відділи повинні бути детально перевірені, по крайній мірі, один раз в п'ять років. Більш ретельно слід перевіряти ті відділи, де найбільш високий аудиторський ризик. Відомо, що в минулому році в цих магазинах також був проведений аудит. У кожному з магазинів існує відділ внутрішнього контролю.

Потрібно визначити, які дії треба розпочинати аудитор для оцінки ризику.

Завдання 2. Фінансова звітність не може бути вірна на 100%. Ризик контролю може бути знижений в результаті аудиторської перевірки. Діяльність керівництва фірми впливає на власний ризик. Ризик контролю змінюється в залежності від виду діяльності фірми.

Аудитор може знизити ризик при контролі шляхом внесення припущень щодо вдосконалення (в листах керівництву). Якщо власний ризик і ризик контролю високі, то також високий і ризик виявлення. Ризик виявлення має один і той же рівень для всіх областей перевірки - циклу покупок, реалізації та ін.

Потрібно встановити, чи правильні ці твердження.

Завдання 3. Фірма К вибрала вас аудитором в перший раз. Контракт з попереднім аудитором був припинений через несвоєчасне надання висновку.

У фірми є два незалежних підрозділи. Перше і головний офіс знаходяться в одному місці. Перший підрозділ виробляє опалювальні системи для офісів, заводів та ін. Всі роботи виконуються на замовлення споживачів. Друге підрозділ знаходиться в 250 км від першого і виробляє побутову електротехніку.

У кожному підрозділі працює свій бухгалтер. Звіт про прибутки і збитки та баланс готуються окремо, потім в головному офісі складається консолідована звітність. В останні роки перший підрозділ стало дуже прибутковим, в той час як рентабельність другого знизилася. Рада директорів займається пошуком покупців для другого підрозділу. Якщо їх не знайдуть, то воно буде закрито.

Менеджери першого підрозділу відрізняються високим професіоналізмом і володіють хорошою репутацією. Директора сподіваються підняти курс акцій підприємства, оголошуючи результати діяльності по цьому підрозділу раніше, ніж це зроблять конкуренти. Тому вони бажають, щоб аудиторський висновок по бухгалтерській звітності було підготовлено якомога раніше. Вони настільки "приховують" комерційну інформацію, що вже оголосили кільком журналістам, які висвітлюють аналіз бізнесу, про свої очікування, що прибуток за поточний рік по першому підрозділу перевищить торішню, по крайній мірі, на 30%.

Потрібно перерахувати індикатори ризику та шляхи їх можливого подолання.

Тема 6. Помилки та можливості обману. Аудиторські докази

Завдання 1. Є чотири групи даних, які доводять правильність облікових показників:

- 1) інвентаризаційні описи обсягів незавершеного виробництва, отримані при фактичному огляді;
- 2) журнали і первинні документи за рахунком 23 "Виробництво";
- 3) журнали і первинні документи за рахунком 26 "Готова продукція";
- 4) доказ точності обліку запасів, отримане в результаті проведеної у фірмі інвентаризації, на якій був присутній аудитор.

Потрібно визначити ступінь надійності наведених доказів.

Завдання 2. Є документи, отримані з таких джерел:

- 1) від третіх осіб;
- 2) від клієнтів на підставі зовнішніх даних;
- 3) від клієнтів на підставі внутрішніх даних;
- 4) зібрані аудитором на підставі бухгалтерських записів фірми-клієнта.

Потрібно оцінити дані докази з точки зору їх надійності.

Завдання 3. Перевірка протоколів засідань Ради директорів невід'ємна частина процесу отримання доказів.

Потрібно:

1. Пояснити, чому важлива перевірка протоколів, і які дані передбачає виявити в цьому випадку аудитор.

2. Визначити дії, які слід вжити аудитору, якщо клієнт обмежує доступ до даних документів через конфіденційність інформації.

3. Назвати кроки, які повинен зробити аудитор, якщо при читанні протоколів він виявив, що не було рішення Ради директорів з приводу продажу одного з важливих підрозділів підприємства.

Завдання 4. При здійсненні аудиторської перевірки фірми К аудитором були зібрані такі докази:

- 1) аналіз фактичних витрат, підготовлений співробітником фірми К;
- 2) виписка з реєстру акціонерів, що підтверджує наявність акцій у власності фірми К;
- 3) акт інвентаризації матеріальних цінностей за результатами інвентаризації, проведеної за участю аудитора.

Потрібно розподілити докази за ступенем їх важливості.

Завдання 5. Фірма К в 2019 р звернулась до аудиторської фірми з пропозицією укласти договір на послуги з підтвердження бухгалтерської звітності за 2017 р.

Фірма К здійснює свою діяльність на ринку цінних паперів з 2003 р. Фінансові результати діяльності за 2013-2016 рр. стабільні і високі.

Аудиторська фірма, здійснюючи перевірку бухгалтерської звітності фірми К, повинна підтвердити оцінку капітальних вкладень в будівництво будівлі.

Потрібно встановити, які докази необхідно одержати аудитору при підтвердженні статті "Капітальні вкладення" в частині будівництва нового будинку.

Завдання 6. Фірма К звернулась до аудиторської фірми з пропозицією укласти договір про надання послуг щодо визначення оцінки нанесеного збитку будівельною організацією, яка здійснює ремонт на території, прилеглої до складських приміщень фірми К.

Варіанти:

1. Ремонт на території, прилеглої до складських приміщень, став причиною виникнення пожежі, при якому всі матеріальні цінності повністю згоріли.

2. Ремонт на території, прилеглої до складських приміщень, став причиною прориву в водопостачальних мережах. В результаті затоплення складських приміщень матеріальні цінності прийшли в повну або часткову непридатність для виробничого споживання.

Потрібно встановити, які докази необхідно зібрати аудитору при визначенні оцінки завданих збитків. Яким чином аудитор може визначити оцінку завданих збитків?

Завдання 7. Будівельна фірма побудувала будинок на своїй землі для експлуатації у своїх цілях. Аудитор отримав документацію, яка відображатиме витрати, пов'язані з будівництвом.

потрібно:

1. Знайти докази, що підтверджують або спростовують правильність собівартості будівництва.

2. Отримати від незалежних третіх осіб підтвердження вірності відображених в звітності витрат.

Завдання 8. Перерахуйте основні джерела отримання доказів для досягнення таких цілей, як право власності на землю та будівлі.

Завдання 9. Аудитором були проведені наступні процедури;

- 1) перевірка документів про реєстрацію транспортних засобів;
- 2) перевірка документів на їх придбання;
- 3) перевірка фактичної наявності транспортних засобів;
- 4) отримання усних підтверджень від продавця транспортних засобів.

Потрібно визначити, які з наведених процедур нададуть дані про право власності компанії на транспортні засоби.

Завдання 10. Проведено наступні процедури аудиту:

1. Перевірка віднесення на рахунок 28 «Товари» товарів, які перебувають на зберіганні в іншому місці.
2. Зіставлення даних аналітичного обліку за рахунком 28 і інвентаризаційної відомості (при цьому особлива увага приділяється дорогим товарам).
3. Перевірка правильності обліку залежаних і застарілих товарів.
4. Перевірка повноти кодуювання всіх товарно-матеріальних цінностей за даними інвентаризаційної відомості та поточного обліку.

Потрібно визначити, з яких наведених процедур будуть отримані точні дані щодо уцінки товарів.

Тема 7. Порядок оформлення робочих документів аудитора

1. Необхідно розробити приклади робочих документів аудитора по перевірці заробітної плати підприємства.
2. Необхідно розробити анкету по перевірці грошових коштів підприємства.
3. Необхідно розробити тести внутрішнього контролю по перевірці основних фондів підприємства.

Тема 8. Аудиторський висновок та інша підсумкова документація

Завдання 1. Аудитор виявився в ситуації, коли змушений скласти, безумовно позитивний висновок за наявності серйозного сумніви про можливість економічного суб'єкта продовжити діяльність і виконувати свої зобов'язання протягом як мінімум 12 місяців, наступних за звітним періодом, тобто виникла проблема "діючого підприємства".

Підприємство вважається чинним, якщо відсутні серйозні зі думки про можливість цього економічного суб'єкта продовжувати діяльність та виконувати зобов'язання протягом як мінімум 12 місяців, наступних за звітним періодом.

Потрібно встановити основні індикатори краху підприємства, і вирішити який вид аудиторського висновку повинен бути виданий.

Завдання 2. Фірма К - будівельна фірма, що працює на основі довгострокових договорів. Керівництво фірми прийняло рішення не включати відомості про рух грошових коштів в бухгалтерську звітність, оскільки вважає подану там інформації не важливою.

Потрібно визначити, який вид висновку повинен скласти аудитор.

Завдання 3. Фірма К займається реалізацією будівельних матеріалів, і частина з них продається за готівковий розрахунок: із загальної суми виручки в 750 000 грн. - 125 000 грн. за готівковий розрахунок населенню. За цією реалізацією не провадиться достатній контроль, якому міг би довіряти аудитор, і в процесі перевірки не було проведено аудиторських процедур, які б дали незалежне підтвердження правильності обліку реалізації за готівковий розрахунок.

Потрібно визначити, яке висновок повинен скласти аудитор.

Завдання 4.1 грудня 2018 року Рада директорів фірми До вирішив видати безвідсоткову позику директору М. для покупки путівки для поїздки у відпустку. 19 січня 2019 р позику було повернуто. Звітний період фірми закінчується 1 січня. Рада директорів ухвалила рішення, що цей короткостроковий позику, який вже повернуто, не варто відображати в бухгалтерській звітності.

Потрібно визначити, яке аудиторський висновок слід скласти.

Критерії оцінювання результативності роботи студентів на практичному занятті

- міра повноти застосування практичних прийомів і методів аналізу теоретичних положень і концепцій учбової дисципліни;
- міра повноти застосування придбаних студентами умінь і навичок використання сучасних теоретичних методів в рішенні конкретних практичних завдань;
- міра повноти застосування творчого професійного мислення;
- міра повноти використання професійних знань в учбових умовах - оволодіння термінологією відповідної дисципліни;
- міра повноти оволодіння уміннями і навичками постановки і рішення проблем і завдань.

Завдання для самостійної роботи

№ з/п	Види, зміст самостійної роботи	Кількість годин	
		денна	за-очна
1	2	3	4
1	Опрацювання та підготовка огляду опублікованих у фахових та інших виданнях статей	10	
2	Опрацювання теоретичних основ прослуханого лекційного матеріалу	10	
3	Підготовка до практичних занять	8	
4	Підготовка та оформлення схем, таблиць, графіків, діаграм, медіа-презентацій тощо	8	
5	Поглиблене вивчення літератури на задану тему та пошук додаткової інформації	10	
6	Систематизація вивченого матеріалу перед запитом	10	
	Разом	56	

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТИВНОСТІ РОБОТИ СТУДЕНТІВ ПРИ ВИКОНАННІ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Якісними критеріями оцінювання виконання індивідуальних контрольних завдань студентами є:

1. Повнота виконання завдання:

- Елементарна;
- Фрагментарна;
- Повна;
- Неповна.

2. Рівень самостійності студента

- під керівництвом викладача;
- консультація викладача;
- самостійно.

3. Сформованість навчально-інформаційних умінь (роботи з підручником, володіння різними способами читання, складання плану, рецензій, конспекту, вміння користуватися бібліотекою, спостереження, експеримент тощо)

4. Сформованість навчально-інтелектуальних умінь (визначення понять, аналіз, синтез, порівняння, класифікація, систематизація, узагальнення, абстрагування, вміння відповідати на запитання, виконувати творчі завдання тощо);

5. Рівень сформованості фахових методичних вмінь (вміння застосовувати на практиці набуті знання):

- низький – володіння умінням здійснювати первинну обробку навчальної інформації без подальшого її аналізу;
- середній – уміння вибирати відомі способи дій для виконання фахових завдань;
- достатній – застосовує набуті знання у стандартних практичних ситуаціях;
- високий – володіння умінням творчо-пошукової діяльності.

**4. ПИТАННЯ, ЗАДАЧІ, ЗАВДАННЯ АБО КЕЙСИ ДЛЯ
ПОТОЧНОГО ТА ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ ЗНАНЬ І
ВМІНЬ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ, ДЛЯ
КОНТРОЛЬНИХ РОБІТ, ПЕРЕДБАЧЕНИХ
НАВЧАЛЬНИМ ПЛАНОМ, ПІСЛЯТЕСТАЦІЙНОГО
МОНІТОРИНГУ НАБУТИХ ЗНАНЬ І ВМІНЬ З
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ**

4.1. ПИТАННЯ, ЗАДАЧІ, ЗАВДАННЯ АБО КЕЙСИ ДЛЯ ПОТОЧНОГО ТА ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ ЗНАНЬ І ВМІНЬ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

ПИТАННЯ ДЛЯ УСНОГО ПОТОЧНОГО КОНТРОЛЮ

Тема 1. Сутність, предмет та об'єкт аудиту

Питання:

1. Історія виникнення аудиту.
2. Сутність аудиту та етапи його розвитку.
3. Вимоги к рівню професіоналізму аудиторів.
4. Незалежність аудиторів та аудиторських фірм.
5. Предмет та об'єкт аудиту.

Тема 2. Нормативно-правове забезпечення аудиту

Питання:

1. Закон України “Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність”.
2. Орган громадського нагляду.
3. Реєстр аудиторських фірм та аудиторів України.
4. Аудиторська палата України. Союз Аудиторів України.
5. Міжнародні стандарти аудиту.

Тема 3. Організація аудиторського процесу

Питання:

1. Етапи аудиторської перевірки.
2. Порядок складання плану та програми перевірки.
3. Аудиторські процедури.
4. Інформаційне забезпечення.

Тема 4. Вибір аудиторських процедур в ході перевірки

Питання:

1. Загальнонаукові методи аудиту.
2. Специфічні методи аудиту.
3. Види аудиторської вибірки.

Тема 5. Розрахунок аудиторського ризику

Питання:

1. Поняття аудиторського ризику.
2. Власний ризик.
3. Ризик контролю.
4. Ризик виявлення.
5. Різні підходи визначення аудиторського ризику.

Тема 6. Помилки та можливості обману. Аудиторські докази

Питання:

4. Відмінність обману від помилки.
5. Визначення помилки на суттєвість.
6. Використання спеціальних прийомів та методів при виявленні фактів обману та помилки.
4. Поняття аудиторських доказів.
5. Використання роботи внутрішнього аудитора, експерта.

Тема 7. Порядок оформлення робочих документів аудитора

Питання:

5. Вимоги запропоновані до робочих документів аудитора.
6. Класифікація робочих документів аудитора.
7. Стогова додаткова документація.
8. Порядок схоронності робочих документів.

Тема 8. Аудиторський висновок та інша підсумкова документація

Питання:

5. Зміст аудиторського висновку.
6. Види аудиторських висновків.
7. Вимоги к датуванню аудиторського висновку.
8. Письмовий звіт аудитора.

Критерії оцінювання здобувачів вищої освіти за відповіді на питання поточного контролю

Завданням поточного контролю є перевірка розуміння та засвоєння певного матеріалу, вироблених навичок проведення розрахункових робіт, умінь самостійно опрацьовувати тексти, здатності осмислити зміст теми чи розділу, умінь публічно чи письмово представити певний матеріал (презентація).

Якісними критеріями оцінювання виконання завдань поточного контролю є:

1. Повнота відповіді або виконання завдання:

- елементарна;
- фрагментарна;
- повна;
- неповна.

2. Рівень сформованості логічних умінь:

- елементарні дії;
- операція, правило, алгоритм;
- правила визначення понять;
- формулювання законів і закономірностей;
- структурування суджень, доводів, описів.

Поточний контроль за темою «Права та обов'язки аудиторських фірм»

Варіант 1

1. Податкова інспекція зажадала від аудиторської фірми інформацію про клієнта фірми. Чи повинна аудиторська фірма надати затребувану інформацію?
а ні;
б) так.
2. Аудиторська фірма отримала кредит в банку, де відкрито її поточний рахунок. Чи може фірма проводити аудит річної бухгалтерської звітності цього банку?
а) може, якщо аудитор має сертифікат серії «Б» або «А»;
б) це суперечить чинному законодавству;
в) це не суперечить чинному законодавству.
3. Перевірка достовірності показників річної бухгалтерської звітності проводилася помічником аудитора під його керівництвом. Хто несе відповідальність за аудиторський висновок?
а) аудиторська фірма;
б) безпосередні виконавці;
в) керівник підприємства, що перевіряється.
4. Аудиторські фірми (аудитори) мають такі права:
а) самостійно визначати форми і методи аудиторської перевірки;
б) накладати адміністративні штрафи на керівника і головного бухгалтера суб'єкта;
в) залучати на договірній основі до участі в аудиторській перевірці незалежних експертів;
г) відмовитися від проведення аудиторської перевірки у разі неподання перевіряється економічним суб'єктом необхідної документації;
д) перевіряти у клієнта наявність грошових коштів, цінних паперів і матеріальних цінностей;
е) доводити до відома державної податкової інспекції всі факти виявлення порушень і зловживань;
ж) вимагати від керівника об'єкта аудиту відсторонення від займаних посад працівників, які допустили суттєві упущення в веденні обліку і складанні звітності;
з) вилучати в установленому порядку первинні документи і облікові реєстри за фактами встановлених порушень і зловживань.
5. Чи має право аудиторська фірма проводити аудиторську перевірку на підприємстві, якому вона надавала послуги з відновлення бухгалтерського обліку?
а ні;
б) так.

Критерії оцінювання здобувачів вищої освіти за виконання контрольної роботи у вигляді тестових тематичних завдань

У процесі поточного контролю здійснюється перевірка запам'ятовування та розуміння програмного матеріалу, набуття вміння і навичок конкретних розрахунків та обґрунтувань.

Шкала оцінювання за відповіді на питання поточного контролю

Розділ 1				Розділ 2				Разом
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	
10	5	10	5	10	10	5	5	60

4.2 КОНТРОЛЬНІ РОБОТИ, ПЕРЕДБАЧЕНІ НАВЧАЛЬНИМ ПЛАНОМ

КОНТРОЛЬНА РОБОТА № 1

Варіант 1

1. Сутність аудиту, його види.
2. Аудиторські процедури і їх види.
3. Тести:
 1. Чи є аудит формою контролю?
 - А) так;
 - Б) немає.
 - В) в залежності від теми перевірки;
 - Г) в залежності від цілей перевірки.
 2. Хто призначає суб'єкта аудиторської діяльності при обов'язковому аудиті?
 - А) АПУ;
 - Б) директор підприємства;
 - В) загальні збори акціонерів;
 - Г) Орган громадського нагляду.
 3. Фіскальні органи зажадали від аудиторської фірми інформацію про клієнта фірми. Чи повинна аудиторська фірма надати затребувану інформацію?
 - А ні;
 - Б) так;
 - В) за згодою клієнта;
 - Г) на власний розсуд.
 4. Для яких підприємств є обов'язковим проведення аудиту:
 - а) державних підприємств;
 - б) підприємств, що становлять суспільний інтерес;
 - в) публічні акціонерні товариства.
 5. Завдання аудитора:
 - А) Виявити і запобігти помилці;
 - Б) Надати допомогу керівництву в підготовці фінансової звітності;
 - В) Перевірити бухгалтерську звітність і висловити по ній думка;

Г) перевірити публічну звітність замовника.

6. Чи зобов'язаний аудитор повідомляти податкові органи про виявлені в ході перевірки порушення податкового законодавства?

- А) Чи зобов'язаний на вимогу податкових органів;
- Б) Чи не зобов'язаний;
- В) Чи зобов'язаний за результатами перевірки організації;
- Г) за погодженням з клієнтом.

7. Хто входить до ради по нагляду за аудиторською діяльністю:

- а) представник НБУ;
- б) представник АПУ;
- в) представник ДФС;
- г) представник Кабміну;
- д) представник Мінфіну.

8. Звітність, який з перерахованих нижче організацій підлягає обов'язковому щорічному аудиту?

- А) Приватні підприємства;
- Б) фінансові установи;
- В) ТОВ.

9. При якому органі функціонує комісія з атестації аудиторів?

- А) при Органі громадського нагляду;
- Б) при Інспекції щодо забезпечення якості;
- В) при Аудиторській палаті України;
- Г) при Раді з нагляду за аудиторською діяльністю.

10. Які існують обмеження на одночасне надання обов'язкового аудиту підприємствам, що становлять суспільний інтерес і інших не аудиторських послуг?

- А) консультування з питань управління;
- Б) послуги з оцінки;
- В) надання правової допомоги;
- Г) все перераховане.

4. Завдання:

Фірма К в грудні 2018 р звернулась до аудиторської фірми з пропозицією укласти договір про надання послуг з відновлення аналітичного обліку за 2018. Договір був укладений, послуги надані і оплачені в грудні 2018 р. Лютому 2019 році фірма К звернулась до аудиторської фірми з пропозицією укласти договір на надання послуг з підтвердження бухгалтерської звітності за 2018 рік. потрібно:

1. Встановити, чи прийме цю пропозицію аудиторська фірма.
2. Чи може аудиторська фірма укласти договір на надання послуг з підтвердження бухгалтерської звітності фірми К за 2019 рік.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

за відповіді на питання і завдання поточного контролю

У процесі поточного контролю здійснюється перевірка запам'ятовування та розуміння програмного матеріалу, набуття вміння і навичок конкретних розрахунків та обґрунтувань, опрацювання, публічного та письмового викладу (презентації) певних питань дисципліни.

Шкала оцінювання

Оцінка	Критерії оцінювання навчальних досягнень студентів
5	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Завдання відзначається повнотою виконання без допомоги викладача. ▪ Визначає рівень поінформованості, потрібний для прийняття рішень. Вибирає інформаційні джерела, адекватні цілі проекту. ▪ Користується широким арсеналом засобів доказу своєї думки, вирішує складні проблемні завдання методичного характеру; схильний до системно-наукового аналізу та прогнозування педагогічних явищ; уміє ставити та розв'язувати проблеми ▪ Робить висновки і приймає рішення у ситуації невизначеності. Володіє уміньми творчо-пошукової діяльності.
4	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Завдання відзначається неповнотою виконання без допомоги викладача. ▪ Інтерпретує отриману інформацію у контексті своєї діяльності. Критично ставиться до отриманої інформації; наводить аргументи ▪ Студент може зіставити, узагальнити, систематизувати інформацію під керівництвом викладача; вільно застосовує вивчений матеріал у стандартних педагогічних ситуаціях.
3	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Завдання відзначається фрагментарністю виконання за консультацією викладача або під його керівництвом. ▪ Усвідомлює недостатній обсяг інформації. Застосовує запропонований викладачем спосіб отримання інформації з одного джерела; має фрагментарні уявлення про роботу з науковим джерелом. ▪ Демонструє розуміння отриманої інформації. Демонструє розуміння висновків з певного питання. Відсутні сформовані уміння та навички. ▪ Володіє умінням здійснювати первинну обробку навчальної інформації без подальшого її аналізу.
2	<p>Завдання відзначається фрагментарністю виконання під керівництвом викладача.</p> <p>Необхідні практичні уміння роботи не сформовані, більшість передбачених навчальною програмою навчальних завдань не виконано.</p>

5. ЗАВДАННЯ ПИСЬМОВИХ ЗАЛІКОВИХ РОБІТ **(дворівнева шкала оцінювання)**

Зразок Залікового завдання

з дисципліни «Аудит»

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

Факультет економічний

Спеціальність 051 «Економіка»

Освітня програма «Бізнес аналітика та міжнародна статистика»

Семестр 7

Форма навчання денна

Рівень вищої освіти (освітньо-кваліфікаційний рівень): Бакалавр

Навчальна дисципліна: «Аудит»

ЗАЛІКОВЕ ЗАВДАННЯ № 1

Тестові питання 1 – 10: по 2 бали

1. Аудитори при наданні аудиторських послуг зобов'язані дотримуватися таких принципів:

- А) обачності;
- Б) професійного скептицизму;
- Незалежно.

2. Що таке аудит?

- А) Державний контроль;
- Б) Громадський контроль;
- В) Фінансовий контроль;
- Г) Незалежний, позавідомчий фінансовий контроль.

3. Яким з перерахованих документів визначається термін аудиторської перевірки?

- А) тимчасовими правилами про аудиторську діяльність, затвердженими Аудиторською палатою України;
- Б) договором на проведення аудиторської перевірки;
- В) листом - зобов'язанням.
- Г) актом виконаних робіт.

4. Які послуги, на вашу думку, не має права надавати аудитор?

- А) консультування клієнта з розміщення своїх активів в цінні папери;
- Б) оцінка об'єктів нерухомості;
- В) допомога у відновленні бухгалтерського обліку під час проведення аудиту;
- Г) участь в господарській судах.

5. Чи може аудитор надавати професійні послуги, якщо його родич входить до складу ради директорів економічного суб'єкта?

- А) так;
- Б) немає;
- В) за погодженням з клієнтом.
- Г) за рішенням власників.

6. На яких підприємствах проводиться конкурс з відбору суб'єктів аудиторської діяльності:

- А) банки;
- Б) холдингові компанії;
- В) державні підприємства;
- Г) страхові компанії.

7. Які підприємства зобов'язані оприлюднювати свою звітність з аудиторським висновком до 30 квітня?

- А) публічні акціонерні товариства;
- Б) недержавні пенсійні фонди;
- В) великі підприємства, які не є емітентами цінних паперів;
- Г) мікропідприємства і дрібні підприємства.

8. Дотримання етичних вимог, визначених у Кодексі професійної етики бухгалтерів:

- А) є обов'язковим у всіх випадках;
- Б) носить рекомендований характер;
- В) не є обов'язковим;
- Г) обов'язкові тільки при проведенні обов'язкового аудиту.

9. Хто визначає період, за який проводиться аудиторська перевірка?

- А) економічним суб'єктом;
- Б) договором на проведення аудиторської перевірки;
- В) аудитором в залежності від обставин;
- Г) Аудиторською палатою України.

10. До специфічних методів аудиторської перевірки відносяться:

- А) індукція;
- Б) інспекція;
- В) аналіз;
- Г) дедукція;

Практичне завдання 11 (10 балів)

Клієнт попросив зробити йому копії робочих паперів аудитора, щоб до перевірки наступного року він заздалегідь підготував всю необхідну документацію (з метою економії коштів і часу).

Потрібно визначити, яка проблема виникає з точки зору незалежності і які дії треба розпочинати аудитор.

Практичне завдання 12 (10 балів)

1 грудня 2018 року Рада директорів фірми Д вирішив видати безвідсоткову позику директору М. для покупки путівки для поїздки у відпустку. 19 січня 2019 р. позику було повернуто. Звітний період фірми закінчується 1 січня. Рада директорів ухвалила рішення, що цей короткостроковий позику, який вже повернуто, не варто відображати в бухгалтерській звітності.

Потрібно визначити, яке аудиторський висновок слід скласти.

Затверджено на засіданні кафедри статистики, обліку та аудиту
протокол № від « » 20 р.

Завідувач кафедри _____ (Оксана НЕСТЕРЕНКО)
підпис

Екзаменатор _____ (Тетяна СЛЮНІНА)
підпис

Оцінювання здобувачів вищої освіти при проведенні семестрового заліку

Оцінювання якості знань з Аудиту проводиться за практичними вміннями й навичками, які демонструють студенти, відповідаючи на тестові питання та вирішуючи практичні завдання.

За кожен правильну відповідь на тестові питання завдань 1 – 10 студент одержує по 2 бали, за правильну відповідь на практичні завдання 11 та 12 студент одержує по 10 балів.

Шкала оцінювання залікової роботи

№ питання	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	Разом
Кількість балів	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	10	10	40

Виконана залікова робота оцінюється за дворівневою системою – «зараховано» або «не зараховано».

Критерії оцінювання знань студентів на заліку (за дворівневою шкалою оцінювання)

Характеристики критеріїв оцінювання знань	За державною (національною) шкалою	За 100 бальною шкалою
Характеризується знаннями суттєвих ознак, понять, явищ, закономірностей, зв'язків між ними. Студент самостійно засвоює знання у стандартних ситуаціях, володіє розумовими операціями (аналізом, синтезом, узагальненням, порівнянням, абстрагуванням), уміє робити висновки, виправляти допущені помилки. навчальна діяльність позначена вміннями самостійно оцінювати різноманітні життєві ситуації, явища, факти, виявляти і відстоювати особистісну позицію.	Зараховано	60-100
Незнання значної частини навчального матеріалу, суттєві помилки у відповідях на питання, невміння застосувати теоретичні положення при розв'язанні практичних задач.	Не зараховано з можливістю повторного складання заліку	35-59
Незнання значної частини навчального матеріалу, суттєві помилки у відповідях на питання, невміння орієнтуватися при розв'язанні практичних задач, незнання основних фундаментальних положень.	Не зараховано з обов'язковим повторним вивченням навчальної дисципліни	1-34